

પ્રથમ આવૃત્તિ : પ્રત ૫૦૦૦
ચી. સં. ૨૫૦૨

વિ. સં. ૨૦૩૧

શ્રી નગદસલાલ ખીરજલાલ શાહ તથા તેમના પરિવાર
તરફથી, પત્ન્ય ગુરુદેવની સૂરતમાં તેમના ઘરે મંગળ
પ્રસન્નમણી થઈ તે શુભ પ્રસંગની ખુશાલીમાં, આ અંધની
કિના પડાવ્યા માટે રૂ. ૧૫૦૧ ની સહાય મળી છે.
તે બદલ તેમને ધન્યવાદ.

મુદ્રા :
૧ = ૦૦

અર્પણ

અધ્યાત્મવિદ્યાના ઉત્કૃષ્ટ જ્યોતિર્ધર
 શ્રીમદભગવત્કુંદકુંદાચાર્યદેવનાં મહા-
 કલ્યાણકારી પરમાગમાનો પરમ મહિમા
 જેમના પ્રતાપે ભારતભરમાં ગાજતો થયો
 છે અને જેમની પાસેથી આ કુંદકુંદ-
 પરમાગમના (અષ્ટપ્રાભૂતના) પદ્માનુ-
 વાદની શક્તિ તેમ જ પ્રેરણા પ્રાપ્ત થઈ
 છે, તે પરમપૂજ્ય પરમાપકારી ચિદાનંદ-
 સ્વાસ્વાદી અધ્યાત્મગુણપ્રવર્તક મહાશુરદેવ
 શ્રી કાનજીસ્વામીને આ અનુવાદપુષ્પ
 અર્પ્યંત ભક્તિભાવે અર્પણ કરું છું.

શ્રીસર્વજ્ઞદેવાય નમઃ ।

પ્રકાશકીય નિવેદન

ભગવાન શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવપ્રણીત શ્રી અષ્ટપ્રાણતની મૃગ ગાથાઓનો આ ગુજરાતી પદ્યાનુવાદ પ્રથમ વાર જ આ સંસ્થા દ્વારા પ્રસિદ્ધ થાય છે. તે મુમુક્ષુઓના હાથમાં મુક્તનાં અત્યંત આનંદ અનુભવાય છે.

આચાર્યભગવાનના ગંભીર ભાવોને સંપૂર્ણપણે જતકાવીને આ મધુર પદ્યાનુવાદ અધ્યાત્મરસિક વિદ્યાર્થી મુમુક્ષુ ભાઈશ્રી દિગ્ગજલાલ જેઠાલાલ શાહે દ્યુતભક્તિથી અત્યંત પરિશ્રમપૂર્વક તદ્દત નિઃસ્પૃહભાવે તૈયાર કર્યો છે. તે માટે આ સંસ્થા તેમની અત્યંત પ્રણી છે. અને સાદર આભાર પ્રદર્શિત કરવા સાથે, આપાં મુદાર્થો તેમના દ્વારા નિરંતર થતાં રહે એવી અમે ભાવના ભાવીએ છીએ.

પ્રેર-સંશોધન આદિ કાર્ય થઈ ભાઈશ્રી ચંદુલાલભાઈએ કરી આપેલ છે; તે બદલ તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

ॐ
 ભગવાન શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવ
 વિષે
 ઉલ્લેખો

વન્ધો વિશુર્ભુવિ ન કેરિહ કોણ્ડકુન્દઃ
 કુન્દ-પ્રભા-પ્રણયિ-કીર્તિ-વિભૂષિતાશઃ ।
 ચશ્વત્-ચારણ-કરામ્બુજચશ્ચરીક-
 થક્રે શ્રુતમ્ય ભરતે પ્રયતઃ પ્રતિષ્ઠામ્ ॥

[ચંદ્રગિરિ પર્વત પરનો શિલાલેખ]
 અર્થઃ—કુંદકુંદાચાર્યની પ્રભા ધરનારી જેમની કીર્તિ વડે
 વિશાળ વિભૂષિત થઈ છે. જેઓ ચારણોનાં—ચારણકુન્દિ-
 ચારી મદામુનિઓનાં—ગુંદર હસ્તકમળોના ભ્રમર હતા અને
 જે પવિત્ર-માઝા ભરતદેવમાં શ્રુતની પ્રતિષ્ઠા કરી છે, તે
 વિષુ કુંદકુંદાચાર્યની પર કોનાથી વંચ નથી ?

કોણ્ડકુન્દો ચર્માન્દઃ ॥
 મહોભિમ્મદ્વતમ વનના-
 કોમિર્ણિ મેન્દ્યગમિવું ચર્માશઃ ।
 મ્મત્તવર્ધ ભમિવર્ધ તિલાય
 તત્તવ મન્ને તત્તવ મન્ને ॥

[વિષ્ણુગિરિ-શિલાલેખ]

અર્થ:—યતીશ્વર (શ્રી હુંદુંદસ્વામી) રજઃસ્થાનને—
ભૂમિતળને—છાડીને ચાર આંગળાં હિંચે આકાશમાં ચાલતા
હતા તે કારણ હું એમ સમજું છું કે. તેઓશ્રી અંદરમાં
નેમ જ બહારમાં રજઃથી (ધોતાનું) અત્યંત અસ્પૃશ્યજનું
વ્યક્ત કરતા હતા (—અંદરમાં તેઓ રાગાદિક મળથી
અસ્પૃશ્ય હતા અને બહારમાં ધૂળથી અસ્પૃશ્ય હતા).

*

જઃ પરમણંદિનાહો સીમંધરસામિદિવ્યજાણેણ ।
ણ વિવોદહ તો સમણા વાતં સુમગ્ગં પયાણંતિ ॥

[દર્શનસાર]

અર્થ:—(મહાવિદેહદેવતા વર્તમાન તીર્થેદરદેવ)
શ્રી સીમંધરસ્વામી પાસેથી મળેલા દિવ્ય જ્ઞાન વડે શ્રી
પદ્મનરિનાથે (શ્રી હુંદુંદસ્વામીદેવ) બ્રાહ્મ ન બ્રાહ્મો તેમ
તો મુનિજનના સાચા માર્ગને કેમ જાણ્યું ?

*

તે હુંદુંદાદિ બ્રાહ્મચાર્યો ! તમારાં વચ્ચેના પાપ સ્વરૂપાદુ-
ર્ગુણને વિષે આ પાત્રને પરમ હિપ્પમારજ્યુત શ્રવણે જે તે
શબ્દે હું તમને અભિરામ ભક્તિથી નમસ્કાર કરું છું.

[સીમા મનસા]

વિષયાનુક્રમશિક્ષા

વિષય

૧. દર્શનપ્રાભુત (૩૬ ગાથા)

આ પ્રાભુતમાં, 'ધર્મ'નું મૂળ દર્શન છે—એ રહસ્યગંભીર મહાસૂત્રથી શરૂ કરીને સમ્યક્દર્શનના પરમ મહિમા વર્ણવવામાં આવ્યો છે.

૨. સૂત્રપ્રાભુત (૨૭ ગાથા)

આ પ્રાભુતમાં, જિનસૂત્રાનુસાર વર્તન છવને હિતરૂપ છે અને જિનસૂત્રવિરુદ્ધ વર્તન અહિતરૂપ છે—એમ સંક્ષેપમાં વર્ણવ્યું છે, તથા જિનસૂત્રકથિત મુનિ-લિંગાદિ ત્રણ લિંગોનું સંક્ષિપ્ત નિરૂપણ છે.

૩. ચારિત્રપ્રાભુત (૪૫ ગાથા)

આ પ્રાભુતમાં સમ્યક્સત્યચરણ-ચારિત્ર અને સાંયમ-ચરણ-ચારિત્રરૂપે ચારિત્રનું વર્ણન છે; સાંયમચરણને દેશ-સંયમચરણ અને ધૃતિસંયમચરણ એવા બે ભેદરૂપે વર્ણવતાં, શાવકનાં ચારે તર. મુનિના પદ્યેન્દ્રિયસંચર-મુનિના પદ્યે મહાત્મા, દરેક મહાત્માની પાંચ પાંચ જાતના પદ્યે સમિતિ રચ્યાદિના નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે.

વિષય

પૃષ્ઠ

૪. ઊધપ્રાભૂત (૬૨ ગાથા)

૧૫—૨

આયતન, ચૈત્યશૃદ્ધ, જિનપ્રતિમા, દર્શન, જિન-
બિંબ, જિનમુદ્રા, જ્ઞાન, દેવ, તીર્થ, અર્હંત અને
પ્રમળ્યા—એ અગિયાર વિષયોનું આ પ્રાભૂતમાં સંક્ષિપ્ત
કથન છે. ‘ભાવશ્રમણ તે આયતન છે, ભાવશ્રમણ તે
ચૈત્યશૃદ્ધ છે, ભાવશ્રમણ તે જિનપ્રતિમા છે’—એવા
વર્ણનવિશેષાત્મક આસ એક પ્રકારથી આયતનાદિ
કેટલાક વિષયોનું આમાં (જિનોક્ત) વિશિષ્ટ નિરૂપણ
છે. જિનોપદિષ્ટ પ્રમળ્યાનું સમ્યક્ વર્ણન ૧૭ ગાથાઓમાં
કરવામાં આવ્યું છે.

૫. ભાવપ્રાભૂત (૧૬૫ ગાથા)

૨૨—૪

અનાદિકાળથી ચાર ગતિમાં પરિભ્રમણ કરતાં જીવ
જે અનંત દુઃખો સહન કરી રહ્યો છે તેનું દુઃખરૂપરૂપી
વર્ણન આ પ્રાભૂતમાં કર્યું છે. અને તે દુઃખોથી છટકા
માટે શુદ્ધ ભાવે પરિણમીને ભાવસિંગી-મુનિદલા પ્રગટ
કર્યા સિવાય અન્ય કોઈ ઉપાય નથી એમ વિશદપણે
વર્ણવ્યું છે. તે માટે શુદ્ધભાવશુન્ય દ્રવ્યમુનિસિંગી
અપાર્થકારી જે એમ સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યું છે.
આ પ્રાભૂત અતિ વૈરાગ્યપ્રેરક અને ભારવાહી જે તેમ
જે શુદ્ધ ભાવ પ્રગટ કરવાના સમ્યક્ પુરુષાર્થ પ્રત્યે
જીવને સંચેત કરનાર છે.

વિષય

પૃષ્ઠ

૬. મોક્ષપ્રાપ્ત્ય (૧૦૬ ગાથા)

૪૩—૫૮

આ પ્રાપ્ત્યમાં મોક્ષનો—પરમાત્મપદનો—અતિ
સાદૈષ્યમાં નિર્દેશ કરીને, પછી તે મોક્ષ પ્રાપ્ત કરવાનો
મા ઉપાય છે તેનું વર્ણન મુખ્યપણે કરવામાં આવ્યું છે.
સ્વદ્રવ્યસ્ત જીવ મુકાય છે અને પરદ્રવ્યસ્ત જીવ બંધાય
છે—એ, આ પ્રાપ્ત્યનો કેન્દ્રવર્તી સિદ્ધાન્ત છે.

૩. સિંગપ્રાપ્ત્ય (૨૨ ગાથા)

૫૯—૬૨

જે જીવ મુનિનું આદ્યસિંગ ધારણ કરીને અતિબ્રહ્મ-
ચારીપણે વર્તે છે, તેનું અતિ નિઃકૃષ્ણપણું અને નિઃચપણું
આ પ્રાપ્ત્યમાં દર્શાવ્યું છે.

૮. શીત્તપ્રાપ્ત્ય (૮૦ ગાથા)

૬૨—૬૭

જ્ઞાન વિતા (-મમ્યજ્ઞાન વિતા) જે કદી દોનું
નથી એવા શીત્તનાં (-મમશીત્તનાં) તત્ત્વજ્ઞાનગંભીર
મુમુક્ષુર મુમુક્ષાન આ પ્રાપ્ત્યમાં જિત્તકથન અનુસાર
નર્ણય છે.

શ્રીમદભગવત્કુંદકુંદાચાર્યદેવપ્રણીત

શ્રી

અષ્ટપ્રાભૃત

ના

ગુજરાતી પદ્યાનુવાદ

[સંસ્કૃત]

[૧]

દર્શનપ્રાભૃત

૧૦૦

- સમ્યક્ત્વરત્નવિહીન જાણે શાસ્ત્ર બહુવિધને ભલે,
પણ શૂન્ય છે આરાધનાથી તેથી, ત્યાં ને ત્યાં ભમે. ૪.
- સમ્યક્ત્વ વિણ જીવો ભલે તપ ઉઘ્ર ૧સુકું આચરે,
પણ લક્ષ કોટિ વર્ષમાંયે બોધિલાભ નહીં લહે. ૫.
- સમ્યક્ત્વ-દર્શન-જ્ઞાન-બળ-વીર્યે અહો! વધતા રહે
કલિમલરહિત જે જીવ, તે ૨વરજ્ઞાનને અચિરે લહે. ૬.
- સમ્યક્ત્વનીરૂપવાદ જેના હૃદયમાં નિત્યે વહે,
તસ બદ્ધકર્મો ૩વાલુકા-આવરણ સમ ક્ષયને લહે. ૭.
- દમ્બ્રૂ, જ્ઞાને ભ્રષ્ટ ને ચારિત્રમાં છે ભ્રષ્ટ જે,
તે ભ્રષ્ટથી પણ ભ્રષ્ટ છે ને નાશ અન્ય તથો કરે. ૮.
- જે ધર્મશીલ, સંયમ-નિયમ-તપ-યોગ-ગુણ ધરનાર છે,
તેનાય ભાખી દોષ, ભ્રષ્ટ મનુષ્ય દે ભ્રષ્ટત્વને. ૯.
- ન્યમ મૂળનાથે વૃક્ષના પરિવારની વૃદ્ધિ નહીં,
જિનદર્શનાત્મક મૂળ હોય વિનષ્ટ તો સિદ્ધિ નહીં. ૧૦.
- ન્યમ મૂળ કારા સ્કંધ ને શાખાદિ બહુગુણ થાય છે,
ત્યમ મોક્ષપથનું મૂળ જિનદર્શન કહ્યું જિનશાસને. ૧૧.
- દમ્બ્રૂ જે નિજ પાપ પાટે દ્વિષ્ટના ધરનારને,
તે થાય મૂંઝા, ૪ખંડભાગી, બોધિ દુર્લભ તેમને. ૧૨.

૧. સુકું = સારી રીતે.

૨. વરજ્ઞાન = કિંકર જ્ઞાન અર્થે વેદવિજ્ઞાન.

૩. વાલુકા-આવરણ = પેટનું આવરણ; રેડીની પાળ.

૪. ખંડભાગી = અનિર્ણય કરી શકતો નથી; દુર્લભ-પાવણ.

- ધર્મી જાણીને પણ તેમને 'ગારવ-શરમ-ભયથી નમે,
તેનેય જોધિ-અભાવ છે પાપાનુભવન હોઈને. ૧૩.
- જ્યાં જ્ઞાન ને સંયમ રત્રિયોગે, ઉભયપરિત્યાગ છે,
જે દશુર સ્થિતિભોજન કરે, દર્શન તદાશ્રિત હોય છે. ૧૪.
- સમ્યક્ત્વથી મુજ્જાન, જેથી સર્વ ભાવ જળાય છે,
ને સૌ પદાર્થો જાણનાં અશ્રેય-શ્રેય જળાય છે. ૧૫.
- અશ્રેય-શ્રેયમુખજી છોડી દૃશીલ પ્રારે શીલને,
ને શીલદ્રવ્યથી હોય રાગદ્વેષ, પછી મુક્તિ લહે. ૧૬.
- જિનવચનરૂપ દવા પવિત્રયમુખરંચિકા, અમૃતમગ્ની,
છે વ્યાધિ-મરણ-જરાદિહરણી, સર્વ દુઃખવિનાશિની. ૧૭.
- છે એક 'જિનનું' રૂપ, મીઠું આવકોતમ-લિંગ છે,
ત્રીભુતં કલું આર્યાદિનું; આયુ' ન હોઈ કહેલ છે. ૧૮.
- પંચાસ્તિકાય, ૯ દ્રવ્ય ને તપ અર્થ; તરવો સાત છે.
અલે સ્વરૂપો તેમનાં, જાણું મુદ્ધિ તેહને. ૧૯.
- જીવાતિના સદાનને સમ્યક્ત્વ ભાગ્યું છે જિને
.....વાદથી. પણ નિઃશ્ચે આત્મા જ નિજ સમ્યક્ત્વ છે. ૨૦.

એ જિનકથિત - દર્શનરતનને ભાવથી ધારે તમે,
ગુણરતનત્રયમાં સાર ને જે ^૧પ્રથમ શિવસોપાન છે. ૨૧.

થઈ જે શકે કરવું અને નવ થઈ શકે તે શ્રદ્ધવું;
સમ્યક્ત્વ શ્રદ્ધાવંતને સર્વજ્ઞ જિનદેવે કહ્યું. ૨૨.

દગ, જ્ઞાન ને ચારિત્ર, તપ, વિનયે સદાય ^૨સુનિષ્ઠ જે,
તે જીવ વંદનયોગ્ય છે—^૩ગુણધર તણા ^૪ગુણવાદી જે. ૨૩.

જ્યાં રૂપ દેખી ^૫સાદુજિનક, આદર નહીં ^૬મત્સર વડે,
સંયમ તણા ધારક ભલે તે હોય પણ કુદૃષ્ટિ છે. ૨૪.

જે ^૭અમરવંદિત શીલયુત મુનિઓ તાણું રૂપ જોઈને
મિથ્યાભિમાન કરે અરે! તે જીવ દૃષ્ટિવિહીન છે. ૨૫.

વંદો ન અણુસંયત, ભલે હો નમ્ર પણ નહિ વંદ્ય તે;
અંને સમાનપણું ધરે, એક્રે ન સંયમવંત છે. ૨૬.

નહિ દેદ વંદ્ય, ન વંદ્ય કુલ, નહિ વંદ્ય જન જાતિ થકી;
ગુણહીન કયમ વંદાય? તે સાધુ નથી, આવક નથી. ૨૭.

સમ્યક્ત્વસંયુત શુદ્ધભાવે વંદું જું મુનિરાજને,
તસ અન્નચર્ય, મુશીલને, ગુણને તથા ^૮શિવગમનને. ૨૮.

૧. પ્રથમ શિવસોપાન = મેઘકુલ પદેનું પ્રથમયુગ.

૨. સુનિષ્ઠ = સુસ્થિત. ૩. ગુણધર = ગુણના ધરનારા.

૪. ગુણવાદી = ગુણને પ્રશસ્તનારા.

૫. સાદુજિનક = સ્વામી, સિદ્ધ, નૈવેદ્ય, વચ્ચાનત.

૬. મત્સર = દોષી, દોષ, ગુણહીન.

૭. અમરવંદિત = દેવેશ, વરુણ.

૮. શિવગમન = મેઘરુદ્રાદિ.

ઘોસઠ ચમર સંયુક્ત ને ઘોત્રીસ અનિશય યુક્ત જે,
બાહુજીવહિતકર સતત, કર્મચિનાશકારણ-હેતુ છે. ૨૯.

સંયમ થકી, વા જ્ઞાન-દર્શન-ચરણ-તપ છે ચાર જે
એ ચાર કેરા ઘોગથી, મુક્તિ કાઢી જિનશાસને. ૩૦.

રે! જ્ઞાન નરને સાર છે, સમ્યક્ત્વ નરને સાર છે;
સમ્યક્ત્વથી ચારિત્ર ને ચારિત્રથી મુક્તિ લાભે. ૩૧.

‘દગ-જ્ઞાનથી, સમ્યક્ત્વયુત ચારિત્રથી ને તપ થકી,
—એ ચારના થોગે જીવો સિદ્ધિ વરે, શાંકા નથી. ૩૨.

‘કલ્યાણચ્રેણી સાથ પામે જીવ સમક્તિ મુદ્દને;
મુર-અમુર કેરા લોકમાં સમ્યક્ત્વચરત પુનઃત્ય છે. ૩૩.

રે! જોત્ર ઉત્તમથી સહિત ધમનુજાત્યને જીવ પામીને,
સંપ્રાપ્ત કરી સમ્યક્ત્વ, અદ્ય સૌજન્ય ને મુક્તિ લાભે. ૩૪.

ઘોત્રીસ અનિશયયુક્ત, ‘વ્યવસ્થા સદસ લક્ષણધરપણે
જિનચંદ્ર ચિહ્નરે જ્યાં લગી, તે પશિષ સ્થાવર હિત રે. ૩૫.

‘કાદમ તપે સંયુક્ત, નિજ કર્મો બપાવી વિધિબળે,
‘વ્યવસ્થાથી તનને તજી, પામ્યા ‘વ્યવસ્થામ મોક્ષને. ૩૬.

*

*

*

સૂત્રપ્રાભૂત

- અર્હંતભાષિત-અર્થમય, ગણધરસુવિરચિત સૂત્ર છે; ૧
 ૧ સૂત્રાર્થના ૨ શોધન વડે સાધે શ્રમણ પરમાર્થને.
- સૂત્રે ૩ મુદ્દર્શિત જેહ, તે ૪ સૂરિગણપરંપર માર્ગથી ૨
 જાણી ૫ દ્વિધા, શિવપંથ વર્તે જીવ જે તે ભવ્ય છે.
- ૧ સૂત્રજી જીવ કરે વિનષ્ટ ભવો તણા ઉત્પાદને; ૩
 જોવાય સોય ૭ અસૂત્ર, સોય સસૂત્ર નહિ જોવાય છે;
- આત્માય તેમ ૮ સસૂત્ર નહિ જોવાય, હો ભવમાં ભલે; ૪
 ૯ અદ્ય પણ તે સ્વાનુભવપ્રત્યક્ષથી ભવને હણે.
- જિનસૂત્રમાં ભાષેલ જીવ-અજીવ આદિ પદાર્થને ૫
 દેયત્વ-અણદેયત્વ સાદુ જાણે, મુદ્દર્શિત તેહ છે.
- જિન-કેવલ છે જે સૂત્ર તે વ્યવહાર ને પરમાર્થ છે; ૬
 તે જાણી ધોગી સૌખ્યને પામે, ૧૦ દોઢે મળપુજને.

૧. સૂત્રાર્થ = સૂત્રોના અર્થ. ૨. શોધન = શોધવું-ખોજવું તે.

૩. મુદ્દર્શિત = સારી રીતે દર્શાવવામાં-કેવામાં આવેલું.

૪. સૂરિગણપરંપર માર્ગ = આચાર્યોની પરંપરામય માર્ગ.

૫. દ્વિધા = (જીવદેહ અને અર્થથી-એમ) બે પ્રકારે.

૬. સૂત્રજ = જી.એતે! જાણનાર. ૭. અસૂત્ર = દોરા વિનાની.

૮. સસૂત્ર = જી.એતે! જાણનાર.

૯. અદ્ય પણ = કેમકે નહિ દેવ. જ્યાં (અર્થાત્ દર્શિતોથી નહિ જાણી

દેવ. જ્યાં). ૧૦. દોઢે = અણે.

- ‘સૂત્રાર્થ’પદથી ભ્રષ્ટ છે તે છવ મિથ્યાદષ્ટિ છે;
 ૧કરપાત્રબોજન રમનમાંય ન ચોગ્ય હોય રમચેલને. ૭.
- ૧દરિતુલ્ય હો પણ સ્વર્ગ પામે, કોટિ કોટિ ભવે ભમે,
 પણ મિદ્ધિ નવ પામે, રહે સંસારસ્થિત—આગમ કહે. ૮.
- સ્વચ્છંદ વર્તે તેહ પામે પાપને મિથ્યાત્વને,
 ગુરુભારધર, ઉત્કૃષ્ટ સિદ્ધચરિત્ર, બહુતપકર ભલે. ૯.
- ૧નિશ્ચેલ-કરપાત્રત્વ પરમજિનેન્દ્રથી ઉપદિષ્ટ છે;
 તે એક મુક્તિમાર્ગ છે ને શેષ સર્વ અમાર્ગ છે. ૧૦.
- જે છવ સંયમયુક્ત ને આરંભપરિભ્રમવિરત છે,
 તે દેવ-દાનવ-માનવોના લોકત્રયમાં વંદ્ય છે. ૧૧.
- બાવીશ પરિપક્વને સાહે છે, ૧શક્તિશતશંયુક્ત જે,
 તે કર્મક્ષય ને નિર્જરામાં નિપુણ મુનિઓ વંદ્ય છે. ૧૨.
- અવરોપ લિંગી જેહ સમ્યક્ જ્ઞાન-દર્શનયુક્ત છે
 ને વસ્ત્ર ધારે જેહ, તે છે ચોગ્ય દમ્ભાદારને. ૧૩.
- ‘સૂત્રસ્થ સમ્યગ્દષ્ટિયુત જે છવ ભારે કર્મને,
 ૧દમ્ભામિ-ચોગ્ય ૧પદસ્થ તે પરલોકગત મુખને લહે. ૧૪.

- પણ આત્મને ઇચ્છ્યા વિના ધર્મે અશેષ કરે ભલે,
તોપણ લહે નહિ સિદ્ધિને, ભવમાં ભમે—આગમ કહે. ૧૫.
- આ કારણે તે આત્મની ત્રિવિધે તમે શ્રદ્ધા કરો,
તે આત્મને જાણે પ્રયત્ને, મુક્તિને જેથી વરો. ૧૬.
- રે! હોય નહિ ૧ખાલામની અણીમાત્ર પરિચ્છે સાધુને;
કરપાત્રમાં પરદત્ત ભોજન એક સ્થાન વિષે કરે. ૧૭.
- જન્મ્યા પ્રમાણે રૂપ, ૨તલતુપમાત્ર કરમાં નવ ગ્રહે,
ધાતુઘાતુ પણ જે ગ્રહે તો પ્રાપ્ત થાય નિગોદને. ૧૮.
- રે! હોય બાહુ વા અદ્ય પરિચ્છે સાધુને જેના મતે,
તે નિંદ્ર છે; જિનવચનમાં મુનિ નિષ્પરિચ્છે હોય છે. ૧૯.
- ત્રણ ગુપ્તિ, પંચ મહાવ્રતે જે યુક્ત, સંયત તેહ છે;
નિર્મલ્ય મુક્તિમાર્ગ છે તે; તે ખરેખર વંદ્ય છે. ૨૦.
- ખીનું કહ્યું છે સિંગ ઉત્તમ શ્રાવકોનું શાસને;
તે વ્યાક્રસમિતિ વા મૌનયુક્ત સપાત્ર ભિક્ષાઘન કરે. ૨૧.
- છે સિંગ એક રોગીઆ તાણું, ૪એકાશની તે હોય છે;
આર્યાય એક ધરે ૫વસન, વરોધાવૃતા ભોજન કરે. ૨૨.
- નહિ વગ્રધર સિદ્ધિ લરે, તે હોય તીર્થંકર ભલે;
બગ નમ્ર મુક્તિમાર્ગ છે, બાદી બધા ઉન્માર્ગ છે. ૨૩.

૧. ખાલામ = વાળની ટેવ.

૨. તલતુપમાત્ર = તલના કોતરે તલતુ પણ.

૩. વ્યાક્રસમિતિ = વચનસમિતિ.

૪. એક રોગી = એક વાનર ભોજન કરનાર.

૫. વસન = વસ્ત્ર.

શ્રીને સ્તનોની પાસ, કદ્દે, યોનિમાં, નાભિ વિષે,
ખલુ સૂક્ષ્મ જીવ કહેલ છે; ક્યમ હોય દીક્ષા તેમને? ૨૪.

જો હોય દર્શનશુદ્ધ તો તેનેય આગયિતા કહી;
છો વરણ ધાર વરે છતાં શ્રીને તથી દીક્ષા કહી. ૨૫.

મનશુદ્ધિ પૂરી ન નાદીને, પરિણામ શિથિલ સ્વભાવથી,
વળી હોય માસિક ધર્મ, શ્રીને ધ્યાન નહિ નિઃશંકથી. ૨૬.

અપશુદ્ધિમાત્ર સમુદ્રજલવત્ર આદિ પણ અદ્ય જ આદે,
કદ્દા નિવર્તી લેગને, દુષ્ઠ સૌ નિવર્ત્યાં તેમને ૨૭.

ચારિત્રપ્રાભૂત

૧. સર્વજ્ઞ છે, પરમેષ્ઠી છે, નિર્મોહ ને વીતરાગ છે,
તે ત્રિજગત્કલિત, ભવ્યપૂજિત અહોતોને વંદીને;
૨. ભાષીશ હું ચારિત્રપ્રાભૂત મોક્ષને આરાધવા,
જે હેતુ છે મુજ્જાન-દગ-ચારિત્ર કેરી શુદ્ધિમાં.
૩. જે જાણતું તે જ્ઞાન, દેખે તેહ દર્શન ઉક્ત છે;
ને જ્ઞાન-દર્શનના સમાયોગે મુચારિત હોય છે.
૪. આ ભાવ ત્રણ આત્મા તણા અવિનાશ તેમ અમૃત છે;
એ ભાવત્રયની શુદ્ધિ અર્થે દ્વિવિધ ચરણ જિનોક્ત છે.
૫. સમ્યક્ત્વચરણું છે પ્રથમ, જિનજ્ઞાનદર્શનશુદ્ધ જે;
બીજું ચરિત સંયમચરણું, જિનજ્ઞાનભાષિત તેય છે.
૬. ઈશ જાણીને છોડા ત્રિવિધ યોગ સકળ શંકાદિને,
—મિથ્યાત્વમય દોષો તથા સમ્યક્ત્વમય જિન-ઉક્તને.

આશિષપ્રાણેત

સમ્યક્ત્વચરણવિશુદ્ધ ને નિષ્પન્નસંયમચરણ જો,
 નિર્વાણને અગિરે વરે અવિમૂઢદષ્ટિ જ્ઞાનીઓ. ૯.
 સમ્યક્ત્વચરણવિલીન છો સંયમચરણ જન આચરે,
 તોપણ લહે નહિ મુક્તિને 'અજ્ઞાનજ્ઞાનવિમૂઢ' એ. ૧૦.
 વાત્સલ્ય-વિનય થકી, મુક્તને દક્ષ અનુકંપા થકી,
 વળી 'માર્ગગુણસ્તવના' થકી, ઉપગૃહ્યન ને સ્થિતિકરણથી; ૧૧.
 —આ લક્ષણોથી તેમ 'આર્જવભાવથી' 'લક્ષ્યા' એ,
 અજ્ઞાનમોહપદ્યે કૃમતમાં ભાવના. ઉત્સાહ ને
 શ્રદ્ધા, સ્તવન, સેવા કરે જે, તે તજે સમ્યક્ત્વને. ૧૨.
 સદ્દર્શને ઉત્સાહ, શ્રદ્ધા, ભાવના, સેવા અને
 સ્મૃતિ જ્ઞાનમાર્ગથી જે કરે, જોડે ન જિનસમ્યક્ત્વને. ૧૩.
 અજ્ઞાન ને મિથ્યાત્વ તજ, લાડી જ્ઞાન, સમક્ષિત શઙ્કા;
 વળી જ્ઞાન તજ 'સારાંભ ત'. લાડીને અતિશાધર્મને. ૧૪.
 નિઃશંક લાડી લીધા, પ્રવર્ત સુસંયમે, સત્ય વિષય
 નિર્માણ વીનસાગર્ય તેનાં 'ધ્યાન નિર્માણ' હોય જે. ૧૫.
 જે વર્તતા 'અજ્ઞાનમોહમલે' મલિન મિથ્યામતે,
 ને મતદ્રવ્ય મિથ્યાત્વ ને અતિરાપણી ભ્રમણ જે. ૧૬.

- દેખે દરશથી, જ્ઞાનથી જાણે દરવ-પર્યાયને,
સમ્યક્ત્વથી શ્રદ્ધા કરે, ચારિત્રદોષો પરિહરે. ૧૮.
- રે! હોય છે ભાવો ત્રણે આ, મોહવિરહિત જીવને;
નિજ આત્મગુણ આરાધતો તે કર્મને 'અચિરે' તજે. ૧૯.
- સંસારસીમિત નિર્જરા અણુસંખ્ય-સંખ્યગુણી કરે,
સમ્યક્ત્વ આચરનાર ધીરા દુઃખના ક્ષયને કરે. ૨૦.
- સાગાર અણુ-આગાર એમ દ્વિભેદ સંયમચરણ છે;
સાગાર છે સત્રંધ, અણુ-આગાર પરિગ્રહરહિત છે. ૨૧.
- દર્શન, યતન, સામાયિક, પ્રાપ્ત, સચિત, રનિશિભુક્તિ ને
વળી શ્રદ્ધા ને આરંભ આદિક દેશવિરતિસ્થાન છે. ૨૨.
- અણુયતન કહ્યાં છે પાંચ ને ત્રણ ગુણુયતનો નિર્દિષ્ટ છે,
શિક્ષાયતનો છે ચાર; —એ સંયમચરણ સાગાર છે. ૨૩.
- ત્યાં સ્વદૃષ્ટ પ્રસાદિસાન્વિતસાન્વિત-અદત્તના, પરનારીના
પરિદારને, આરંભપરિગ્રહમાનને અણુયતન કહ્યાં. ૨૪.
- દિશવિદિશગતિ-પરિમાણ દિાય, અનર્થદંડ પરિત્યજે,
ભાગાપભાગ તણું કરે પરિમાણ, —ગુણુયતન ત્રણ છે. ૨૫.
- સામાયિક, યતન પ્રાપ્ત, અતિથિ તણી પૂત અને
અને કરે સદેહપ્રમા —શિક્ષાયતનો એ ચાર છે. ૨૬.
- આવકચરમકપ દેશસંયમચરણ ભાગ્યું એ રીતે;
પતિવર્તી-આત્મક પૂર્ણસંયમચરણ શુદ્ધ કહ્યું રહે. ૨૭.

પંચેન્દ્રસંવર, પાંચ વ્રત પચ્ચીશક્રિયાસંબદ્ધ જે,
વળી પાંચ સમિતિ, ત્રિગુપ્તિ—આણુ-આગાર સંયમચરણ છે. ૨૮.

ગુમનોડા ને અમનોડા શુવ-અશુવદ્રવ્યોને વિષે
કર્યા ન રાગવિરોધ તે પંચેન્દ્રસંવર ઉક્ત છે. ૨૯.

હિંસાવિરમ, અસત્ય તેમ અદત્તથી વિરમણ અને
અધ્યાત્મવિરમણ, સંગવિરમણ—છે મહાવ્રત પાંચ એ. ૩૦.

મોટા પુરુષ સાધે, પૂરવ મોટા જનોએ આવર્યા,
સ્વયમેવ વળી મોટાં જ છે, તેથી મહાવ્રત ને ઠર્યાં. ૩૧.

મન-વચનગુપ્તિ, ગમનસમિતિ, મુદ્ધાનનિક્ષેપણ અને
અપલોદીને ભોજન—અહિંસાભાવના એ પાંચ છે. ૩૨.

જે ક્રોધ, ભય ને હાસ્ય તેમ જ લોભ-મોહ—કુભાવ છે.
તેના વિષયયભાવ તે છે ભાવના ણીજત વ્રતે. ૩૩.

સૂના અગર તેા ત્યજ્ઞ સ્થાને વાસ. પર-ઉપરોધ ના.
આદાર એવળગુદ્ધિયુત. સાધર્મી સાદ વિખવાદ ના. ૩૪.

મહિલાનિરીક્ષણ-પૂર્વરનિરમૃતિ-નિકટવાસ. પ્રિયાકથા.
પૌષ્ટિક રક્ષાથી વિરતિ—તે વ્રત પુર્યની જે ભાવના. ૩૫.

મનહર-અમનહર સ્પર્શ-સ્પર્શ-ગંધ તેમ જ શબ્દમાં
કર્યા ન રાગવિરોધ. વ્રત પંચમ તળી એ ભાવના. ૩૬.

ધર્મો, મુખાપા, દેવપણા, સ્વાદાન ને નિર્લેપ—એ.
સંયમ તળી મહિ નિશિત્તે સમિતિ પાંચ ક્રિયા મંદ. ૩૭.

રે ! ભવ્યજનબોધાર્થે જિનમાર્ગે કહ્યું જિન જે રીતે,
તે રીત જાણે જ્ઞાન ને જ્ઞાનાત્મ આત્માને તમે. ૩૮.

જે જાણતો જીવ-અજીવના મુવિભાગને, સદ્જ્ઞાની તે
રાગાદિવિરહિત થાય છે—જિનશાસને શિવમાર્ગે જે. ૩૯.

દગ, જ્ઞાન ને ચારિત્ર—ત્રણ જાણે પરમ શ્રદ્ધા વડે,
જે જાણીને યોગીજનો નિર્વાણને અચિરે વરે. ૪૦.

જે જ્ઞાનજળ પીને લહે મુવિશુદ્ધ નિર્મળ પરિણતિ,
શિવધામવાસી સિદ્ધ થાય—ત્રિલોકના ચૂડામણિ. ૪૧.

જે જ્ઞાનગુણથી રહિત, તે પામે ન લાભ મુ-ઘંટને;
ગુણદોષ જાણી એ રીતે, સદ્જ્ઞાનને જાણે તમે. ૪૨.

જ્ઞાની ચરિત્રારૂઢ થઈ નિજ આત્મમાં પર નવ ચહે,
અચિરે લહે શિવસૌખ્ય અનુપમ એમ જાણે નિશ્ચયે. ૪૩.

વીતરાગદેવે જ્ઞાનથી સમ્યક્ત્વ-સંયમ-આશ્રયે
જે ચરણ ભાખ્યું, તે કહ્યું સંકોપથી અહીં આ રીતે. ૪૪.

ભાવો વિમળ ભાવે ચરણપ્રાભૂત મુવિરચિત રૂપજે જે,
છાટી ચતુર્નતિ શીઘ્ર પામે નાદા શાંત્યને તમે. ૪૫.

બોધપ્રાભુત

- શાસ્ત્રાર્થ બાહુ જાણે, 'મુદગસંયમવિમળ નય આચરે.
'વર્જિતકપાય, વિશુદ્ધ છે, તે 'સુરિગણને વંદીતે; ૧.
- પરકાયમુખકર કથન કરું સંક્ષેપથી, મુખજે તમે,
જે સર્વજનબોધાર્થ જિનમાર્ગે કહ્યું છે જિનવંરે. ૨.
- જે આયતન ને ચૈત્યશૃંગ, પ્રતિમા તથા દર્શન અને
વીતરાગ જિનનું ગિળ, જિનમુદા, સ્વલેપક જ્ઞાન જે, ૩.
- 'આર્દ્રતરેશિત દેવ, તેમ જ તીર્થ, વળી આર્દ્ર ને
'મુખશુદ્ધ પ્રવ્રજ્યા યથાક્રમશઃ આદી' જ્ઞાતવ્ય છે. ૪.
- 'આયત્ત છે મન-વચન-કાયા ઇન્દ્રિયપમે જેદને,
તે સંયમીનું રૂપ ભાગ્યે આયતન જિનશાસને. ૫.
- આયત્ત જમ મદ-કોપ-હોભ વિરોધ-રાગ-વિરોધ જે,
ઋષિવર્ય પંચમહાવ્રતી ને આયતન નિર્જિમ જે. ૬.
- મુવિગદ્ધપાની, જ્ઞાનયત, જેને મુસિદ 'સદર્થ' જે,
મનિવન્દ્યુપભ ને મળગણિત સિદ્ધાંતન 'વિવિતાર્થ' જે. ૭.

- સ્વાત્મા-પરાત્મા-અન્યને જે જાણતાં જ્ઞાન જ રહે,
છે ચૈત્યગ્રહ, તે જ્ઞાનમૂર્તિ, શુદ્ધ પંચમહાવ્રતે. ૮.
- ચેતન સ્વયં, મુખ-દુઃખ-બંધન-મોક્ષ જેને અલ્પ છે,
પદકાયહિતકર તેહ ભાખ્યું ચૈત્યગ્રહ જિનશાસને. ૯.
- દગ-જ્ઞાન-નિર્મળચરણધરની ભિન્ન જંગમ કાય જે,
—નિર્ઘ્રંથ ને વીતરાગ, તે પ્રતિમા કહી જિનશાસને. ૧૦.
- જાણે-જુએ નિર્મળ મુદગ સહ, ચરણ નિર્મળ આચરે,
તે વંદનીય નિર્ઘ્રંથ-સંયતરૂપ પ્રતિમા જાણજે. ૧૧.
- નિઃસીમ દર્શન-જ્ઞાન ને મુખ-વીર્ય વર્તે જેમને,
શાશ્વતમુખી, અશરીર ને કર્માઞ્ચબંધવિમુક્ત જે, ૧૨.
- અક્ષાત્ર-નિરૂપમ-અચલ-દ્રુવ, ઉત્પન્ન જંગમ રૂપથી,
તે શિદ્ધ શિદ્ધિસ્થાનસ્થિત, અગુરુર્ગપ્રતિમા જાણવી. ૧૩.
- દર્શાવતું સંયમ-મુદગ-સદ્ગર્ભરૂપ, નિર્ઘ્રંથ ને
‘જ્ઞાનાત્મ મુક્તિમાર્ગ’, તે દર્શન કહું જિનશાસને. ૧૪.
- જ્યમ કૂલ દોય મુગંધમય ને દૂધ દૃતમય દોય છે,
રૂપસ્થ દર્શન દોય સમ્યગ્જ્ઞાનમય ઝેવી રીતે. ૧૫.
- જિનબિંબ છે, જે જ્ઞાનમય, વીતરાગ, સંયમશુદ્ધ છે,
દીક્ષા તથા શિક્ષા કરમક્ષયદેતુ આપે શુદ્ધ જે. ૧૬.

બોધપ્રાપ્ત

- તપસ્યતગુણોધી શુદ્ધ; નિર્મળ શુદ્ધ સદ્ જાણે-જુએ,
 દીક્ષા-મુશિક્ષાદાયિની અહિંતશુદ્ધ તેહ છે. ૧૮.
- મન્દિર્ય-કપાયનિરોધમય શુદ્ધ મુદ્ધસંયમમયી,
 —આ ઉક્ત શુદ્ધ જ્ઞાનથી નિષ્પન્ન; જિનશુદ્ધ કહી. ૧૯.
- સંયમસહિત સદ્ધ્યાનયોગ્ય વિમુક્તિપથના લક્ષ્યને,
 પામી શકે છે જ્ઞાનથી જીવ, તેથી તે જ્ઞાતવ્ય છે. ૨૦.
- ‘શર-અજ્ઞા સ્વેધ્ય-અજ્ઞાન જેમ કરે ન પ્રાપ્ત નિશાનને,
 અજ્ઞાની તેમ કરે ન લક્ષિત મોક્ષપથના લક્ષ્યને. ૨૧.
- રે! જ્ઞાન નરને થાય છે; તે, મુજબ તેમ વિનીતને;
 તે જ્ઞાનથી, કરી લક્ષ; પામે મોક્ષપથના લક્ષ્યને. ૨૨.
- મનિ આપણિર; શ્રુત દોરી. જેને રત્નત્રય પશુભ આણ છે.
 પરમાર્થ જેતું લક્ષ્ય છે; તે મોક્ષમાર્ગ નવ શુદ્ધ. ૨૩.
- તે દેવ. જે મુરીને પરમ ને અર્થ. હામ. મુજાન રે;
 તે વસ્તુ રે છે તે જ. જેને પરમ-દીક્ષા-અર્થ રે. ૨૪.
- તે પરમ જેહ ત્યાગિમળ. દીક્ષા પરિશદમ્ભ જો.
 તે દેવ જે નિર્માદ રે ને હિંસા ભવ્ય તણા કરે. ૨૫.
- મન-મુદ્ધનિર્મળ. મન્દિર્યસંયમમય ને પતિરૂપેક્ષ જે.
 તે તીર્થમાં દીક્ષા-મુશિક્ષાદાય જ્ઞાન કરે. શુદ્ધ! ૨૬.

- અભિધાન-સ્થાપન-દ્રવ્ય-ભાવે, રસ્વીય ગુણપર્યાયથી,
અહિંત જાણી શકાય છે આગતિ-ચયન-સંપત્તિથી. ૨૮.
- નિઃસીમ દર્શન-જ્ઞાન છે, ૩૫મુખંધસયથી મોક્ષ છે,
નિરુપમ ગુણે આરૂઢ છે,—અહિંત આવા હોય છે. ૨૯.
- જે પુણ્ય-પાપ જરા-જનમ-વ્યાધિ-મરણ, ગતિભ્રમણ ને
વળી દોષકર્મ હણી થયા જ્ઞાનાત્મ, તે અહિંત છે. ૩૦.
- છે સ્થાપના અહિંતની કર્તવ્ય પાંચ પ્રકારથી,
—૪‘ગુણ’, માર્ગણા, પર્યાપ્તિ તેમ જ પ્રાણ ને જીવસ્થાનથી. ૩૧.
- અહિંત સયોગીકેવળીજિન તેરમે ગુણસ્થાન છે;
ચાત્રીશ અતિશયયુક્ત ને વસુ પ્રાતિહાર્યસમેત છે. ૩૨.
- ગતિ-ઇન્દ્રિ-કાયે. યોગ-વેદ-કપાય-સંયમ-જ્ઞાનમાં,
દગ-ભવ્ય-લેશ્યા-સંજી-સમકિત-આરંભમાં એ સ્થાપવા. ૩૩.
- આદાર, કાયા, ઇન્દ્રિ, ચાસોન્દ્રવાસ, ભાષા, મન તાળી,
અહિંત ઉત્તમ દેવ છે સમૃદ્ધ પદ પર્યાપ્તિથી. ૩૪.
- ઇન્દ્રિયપ્રાણે પાંચ. વ્રણ બળપ્રાણ મન-ચચ-કાયના,
એ આનુ-ચાસોન્દ્રવાસપ્રાણે.—પ્રાણ એ દસ હોય ત્યાં. ૩૫.
- માનવભવે પંચેન્દ્રિ તેથી ચૌદમે જીવસ્થાન છે;
પૂર્વેકિત મુનુનમુનુત. મુનુ-આરૂઢ શ્રી અહિંત છે. ૩૬.

બોધપ્રાણી

પણવ્યાધિ-દુઃખ-જરા, અદાર-નિદારવર્જિત, વિમળ છે,
 ૧અન્નગુણિતા, ૨વજ્રનાશિકામળ-પ્લેષ્મ-સ્વેદ, અદોષ છે;

દસ પ્રાણ, પદ્મ પર્વાણિ, અષ્ટ-સાદૃશ્ય લક્ષણ શુદ્ધ છે,
 સર્વાંગ બોદીર-શાન્તનુદય ૩મુધવલ માંસ-રુધિર છે;

—આવા ગુણે સર્વાંગ અનિશયવંત. ૪પરિમલમંદકત્વી,
 ઔદારિકી કાયા આહો! અર્દુત્પુરુષની જાગૃતી.

મદરાગદેવવિદીન, ૫ત્યક્તકપાયમળ મુવિશુદ્ધ છે,
 મનપરિણમનપરિમુક્ત. ૬કેવળભાવસ્થિત અર્દુ'ત છે.

દેખે દરશથી, જ્ઞાનથી જાણે દરવ-પર્યાયને,
 સમ્યક્ત્વગુણમુવિશુદ્ધ છે.—અર્દુ'તના આ ભાવ છે.

મુનિ શુન્યશુદ્ધ, તરતલ વચે, ૭ઉદ્યાન વા ભ્રમજ્ઞાનમાં,
 ૮ગિરિકુંદરે, ગિરિશિખર પર, વિદરાળ વન વા વસતિમાં.

નિજવશ અમળના વાસ, તીરથ, શારુચૈત્યાલય અંગે
 જિતભવન મુનિનાં લક્ષ્ય છે—જિતવરે કાંઈ જિતશાસને.

૯ચંદ્રિદમંથમવંત, ૧૦મગદામત્લી, નિર્વેદા ને
 સ્વાધ્યાય-ન્યાસે મક્ત મુનિવરજાણ કાંઈ નેમને.

જા-અધે-ગાદિમક્ત છે, પરિપૂર્ણત્વી, અપ્રસાદ છે,
 ૧૧મક્ત પાપારાગથી. —લીલા કાલી આત્મી વિશે.

- ધન-ધાન્ય-^{૧૫૮}, રકંચન-રજત, આસન-શયન, છત્રાદિનાં
સર્વે કુદાન વિહીન છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૪૬.
- નિંદા-પ્રશંસા, શત્રુ-મિત્ર, અલખિંધ ને ઝલખિંધ વિષે,
તૃણ-કંચને સમભાવ છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૪૭.
- નિર્ધન-સધન ને ઉચ્ચ-મધ્યમ ઋસદન અનપેક્ષિતપણે
સર્વત્ર પિંડ ગ્રહાય છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૪૮.
- નિર્મથ ને નિઃસંગ, નિર્માનાશ, નિરહંકાર છે,
નિર્મમ, અરાગ, અદ્વેષ છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૪૯.
- નિઃસ્નેહ, નિર્ભય, નિર્વિકાર, અકલુષ ને નિર્મોહ છે,
આશારહિત, નિર્લોભ છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૫૦.
- જન્મ્યા પ્રમાણે રૂપ, હલંખિતભુજ, નિરાયુધ, શાંત છે,
પરકૃત નિલયમાં વાસ છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૫૧.
- ઉપશમ-ક્ષમા-^{૧૦૬}મયુક્ત, તનસંસ્કારવર્જિત ^{૧૧૩}રક્ષ છે,
મદ-રાગ-દ્વેષવિહીન છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૫૨.
- જ્યાં મૂઢતા-મિથ્યાત્વ નહિ, જ્યાં કર્મ અષ્ટ વિનષ્ટ છે,
સમ્યક્ત્વગુણધી શુદ્ધ છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૫૩.
- નિર્ગ્રંથ દીક્ષા છે કાટી પદ સંદનનમાં જિનવરે;
ભવિ પુરુષ ભાવે તેદને; તે કર્મદાયનો હેતુ છે. ૫૪.

તલતુપ્રમાણુ ન બાહ્ય પરિશદ, રાગ તત્સમ છે તહીં;
—આવી પ્રવ્રજ્યા હોય છે સર્વજનિનદેવે કહી. ૫૫.

ઉપસર્ગ-પરિપદ મુનિ સાહે, નિર્જન સ્થળે નિત્ય રહે,
સર્વત્ર કાષ્ઠ, શિલા અને ભૂતલ ઉપર સ્થિતિ તે કરે. ૫૬.

શ્રી-પદ-પશુ-મદુઃશીલનો નહિ સંગ, નહિ વિકથા કરે,
સ્વાધ્યાય-ધ્યાને શુક્ત છે,—દીક્ષા કહી આવી જિને. ૫૭.

તપવ્રતશુભ્રાથી શુદ્ધ, સંયમ-શુદ્ધગુણુશુવિશુદ્ધ છે,
છે શુણુવિશુદ્ધ,—મુનિર્મળા દીક્ષા કહી આવી જિને. ૫૮.

સંદેષમાં આયતનથી મદીક્ષાંત ભાવ આટી કલ્યા,
જ્યમ શુદ્ધસમ્યક્દરશયુત નિર્ગથ જિનપથ વર્ણવ્યા. ૫૯.

રૂપરથ યશુવિશુદ્ધાર્થ વર્ણુન જિનપથે જ્યમ જિન કયું.
ત્યમ ભવ્યજનબોધન-અરથ પદકાયહિતકરે આહી કયું. ૬૦.

જિનકથન ભાષાસૂત્રમય શાબ્દિક-વિકારરૂપે થયું;
તે જાણું શિષ્યે ભદ્રબાહુ તાણા અને એમ જ કયું. ૬૧.

જેજસ બોધ કાદશ અંગનો. એકદશપૂરવ-વિસ્તારનો,
જય હો મુનિપર ભદ્રબાહુ ગમકશુર. ભગવાનનો. ૬૨.

ભાવપ્રાભુત

- મુર-અમુર-નરપતિવંદ્ય જિનવર-મન્દ્રને, શ્રી સિદ્ધને,
મુનિ શેષને શિરસા નમી કહું ભાવપ્રાભુત-શાસ્ત્રને. ૧.
- છે ભાવ પરથમ સિંગ, દ્રવમય સિંગ નહિ પરમાર્થ છે;
ગુણદોષનું કારણ કહ્યો છે ભાવને શ્રી જિનવરે. ૨.
- રે! ભાવશુદ્ધિનિમિત્ત આદિર અંથ ત્યાગ કરાય છે;
છે ૧વિદ્ય આદિર-ત્યાગ ૨આંતર-અંથથી સંયુક્તને. ૩.
- છો કોઠિકોઠિ ભયો વિષે નિર્વાસ ક્ષાંખિતકર રહી
પુન્કળ કરે તપ, નોય ભાવવિદીનને શિદ્ધિ નહીં. ૪.
- પરિણામ દોય અશુદ્ધ ને જો બાહ્ય અંથ પરિત્યજે,
તો શું કરે એ બાહ્યનો પરિત્યાગ ભાવવિદીનને? ૫.
- છે ભાવ પરથમ. ભાવવિરહિત સિંગથી શું કાર્ય છે?
હે પથિક! શિવનગરી તપેલા પથ ૧વળપ્રાપ્ય કહ્યો જિને. ૬.
- અપુરુષ! કાળ અનાદિથી નિઃસીમ આ સંસારમાં
અહુ વારે ભાવ વિના બળિનિર્ગ્રંથ રૂપ અણાં-તત્ત્વાં. ૭.
- ભીયતુ નરક. નિર્વાણ તેમ કુદેવ-માનવજન્મમાં,
તેં જ્ય 'તીવ્ર રજો અણાં તં ભાવ કે' જિનભાવના. ૮.

ભીષણ મુનીષ અસદ્ય દુઃખો સખે નરકાવાસમાં
 બહુ દીર્ઘ કાળપ્રમાણ તેં વેઠ્યાં, 'અદિત્યપદ્મ સદ્યાં.
 ૨! 'અનન-'હિતાપન-'પ્રજ્ઞસન-'વીજન-'ઋદ્ધ-'નિરોધનાં
 ચિરકાળ પામ્યાં દુઃખ ભાવવિહીન તું નિર્વ્યથાં. ૧

તેં સદજ્ઞ કાચિક, માનસિક, 'આજનુ—ચાર પ્રકારનાં
 દુઃખો લઘ્યાં નિઃસીધ કાળ મનુષ્ય કેવળ જન્મમાં. ૧

મુર-અશક્તના વિરહકાળે તે મહાયશ ! સ્વર્ગમાં
 'મુખભાવનાવિરહિતપદ્મ તેં તીવ્ર 'આનન્દ દુઃખ સદ્યાં. ૧

તું સ્વર્ગલોકે હીન દેવ થયા, દુઃખલિંગીપદ્મ
 દાંડપી-આદિ પાંચ ઘૃષ્ઠી ભાવનાને ભાવીને. ૧

બહુ યાગ કાળ અનાદિથી પાર્શ્વગ્ધ-આદિ ભાવના
 તેં ભાવીને દર્બાવનાત્મક ઘીજથી રૂઝેલા લઘ્યાં. ૧

૨! હીન દેવ ધર્મ તું પામ્યા તીવ્ર માનસ દુઃખને,
 દેવા તજ્યા મુખવિભવ, મદિ, સદાત્મ્ય બાહ્યવ્યતેજીનિ. ૧

- મદમત્ત ને આસક્ત ચાર પ્રકારની વિકૃતા મહીં,
 'અહુશઃ કુદેવપણું લહ્યું' તેં, અશુભ ભાવે પરિણમી. ૧૬.
- હે મુનિપ્રવર! તું ચિર વસ્યો બહુ જનનીના ગર્ભોપણે
 નિદૃષ્ટમળભરપૂર, અશુચિ, બીભાત્સ ગર્ભાશય વિષે. ૧૭.
- જન્મે અતંત વિષે અરે! જનની અનેરી અનેરીનું
 સ્તનદૂધ તેં પીધું મદાયશ! ઉદ્ધિજ્જળથી અતિ ઘણું. ૧૮.
- તુજ મરણથી દુઃખાત્ બહુ જનની અનેરી અનેરીનાં
 નયનો થકી જળ જે વહ્યાં તે ઉદ્ધિજ્જળથી અતિ ઘણાં. ૧૯.
- નિઃસીમ ભવમાં ત્યક્ત તુજ નાખ-નાળ-અસ્થિ-કેશને
 મુર કોઈ એકચિત્ત કરે તો ગિરિઅધિક રાશિ બને. ૨૦.
- જલ-થલ-અનલ-પવને, નદી-ગિરિ-આભ-વન-વૃક્ષાદિમાં
 વળ આત્મવશતા ચિર વસ્યો સર્વત્ર તું વળ ભુવનમાં. ૨૧.
- બદ્ધાણ કર્યાં તેં લોકવર્તી પુદ્ગલોને સર્વને,
 ફરી ફરી કર્યાં બદ્ધાણ છતાં પામ્યો નહીં તું તૃપ્તિને. ૨૨.
- પીડિત તૃપાથી તેં પીધાં છે સર્વ ઋતિભુવનનીરને,
 તોપણ તૃપા છેદાઈ ના; ચિંતવ અરે! 'ભવછેદને. ૨૩.
- હે ધીર! હે મુનિવર! બ્રહ્માં-કાલ્યાં શરીર અનેક તેં,
 તેનું નથી પરિમાણ કંઈ નિઃસીમ ભવસાગર વિષે. ૨૪.

વિષ-વેદનાથી. આદાય-ભય-શયથી. સંકલેશથી.
આગળ્યનેા દાય થાય એ આદાર-શ્વાસનિરોધથી: ૨૫.

દિગ્-અગ્નિ-જ્વળથી. ઉચ્ચ-પર્વતવૃક્ષરોહણપતનથી.
અન્યાય-સ્વવિજ્ઞાન-યોગપ્રધારણાદિ પ્રમંથથી. ૨૬.

હે મિત્ર ! એ રીત જનથીને ચિર કાળ નર-નિર્થકમાં.
ખાટું વાર તું પામેા મહાદુષ્ણ આકરમાં અપમૃત્યુનાં. ૨૭.

છાસદ લલ્લર ત્રિશત અધિક છત્રીશ નેં મરેલા ક્યાં
અંતર્મુહૂર્તે પ્રમાણ કાળ વિષે નિંજાદનિવાસમાં. ૨૮.

રે ! જાણ એંરી સાદ આળીશ દુઃકભય વિદલેંદ્રિના,
અંતર્મુહૂર્તે દુઃકભય ધાવીશ પંચેંદ્રિય તણા. ૨૯.

વળ રત્નત્રયપ્રાપ્તિ તું એ રીત દીર્ઘ સંસારે ભરેા,
—ભાગ્યું જિનેાએ આમ; તેથી રત્નત્રયને આવરેા. ૩૦.

નિજ આત્મમાં રત છય જે ને પ્રગટ સમ્યદ્દષ્ટિ છે,
તદ્દ્યોધ છે મુજ્જાન, ત્યાં ચરણુ ચરણુ છે;—માર્ગ એ. ૩૧.

હે છય ! કુમરણુમરણુથી તું મરેા અનેક ભયો વિષે;
તું ભાવ મુમરણુમરણુને જ્જર-મરણુના હરનારને. ૩૨.

-
- ૧ વિષ-વેદનાથી = ઝેર ખાવાથી તથા પીડાથી.
  ૨. આદાર-શ્વાસનિરોધ = આદારનેા ને શ્વાસનેા નિરોધ.
  ૩. ઉચ્ચ-પર્વતવૃક્ષરોહણપતનથી = ઊંચા પર્વત ને વૃક્ષ પર ચડતાં પડી જવાથી.
  ૪. તદ્દ્યોધ = તેનું માન; નિજ આત્માને જાણવું તે.
  ૫. ચરણુ = ચારિત્ર; સમ્યદ્દશા ચિત્ર.
  ૬. કુમરણુમરણુ = કુમરણુરૂપ મરણુ. ૭. જ્જર = જરા.

ત્રણ લોકમાં પરમાણુ સરખું સ્થાન કોઈ રહ્યું નથી,
જ્યાં દ્રવ્યશ્રમણ થયેલ જીવ મર્યો નથી, જન્મ્યો નથી. ૩૩.

જીવ જનિ-જરા-મૃતતપ્ત કાળ અનંત પાર્યો દુઃખને,
જિનસિંગને પણ ધારી સ્પાર્પર્યાભાવવિહીનને. ૩૪.

પ્રતિદેશ-પુદ્ગલ-કાળ-આયુષ-નામ-પરિણામસ્થ તે
અણુશઃ શરીર ત્રણાં-તજ્યાં નિઃસીમ ભવસાગર વિષે. ૩૫.

ત્રણશત-અધિક સાળીસ-ત્રણ રજજીવમિત આ લોકમાં
તજી આઠ કોઈ પ્રદેશ ના, પરિભ્રમિત નહિ આ જીવ જ્યાં. ૩૬.

પ્રત્યેક અંગુલ છત્તું જાણે રોગ માનવદેહમાં;
તો કેટલા રોગો, કદો. આ અખિલ દેહ વિષે, ભલા! ૩૭.

એ રોગ પણ સઘળા સદ્યા તે પૂર્વભવમાં પરવશે;
તું સદી રહ્યો છે આમ, યશવર; અધિક શું કહીએ તને? ૩૮.

મળ-મૃત-જ્યોષિત-પિત્ત, પદ્મ, અરોગ, વ્યકૃત, જ્યાંત્ર જ્યાં,
ત્યાં માગ નવ-દશ તું વસ્તો અણુ વાર જનની-કિદરમાં. ૩૯.

જનની તણું આવેલ ને આવેલ એહું આઈને,
તું જનની કેરા જરમાં વમતાદિમધ્ય વસ્તો અરે! ૪૦.

તું અગ્નિમાં લોટ્યો ઘણું શિશુકાળમાં અણુસમજમાં,
મુન્નિવર! અગ્નિ આરોગી છે અણુ વાર તે આસન્નમાં. ૪૧.

‘પલ-પિત્ત-આજિત-આંત્રથી’ રજાંધ શબ્દ ગમ જ્યાં અર્થે,
ચિંતય તું ‘પીપ-વસાદિ-અમૃત્તિભરેલ’ કાયાકુંભને. ૪૨.

હે ! ભાવમુક્ત વિમુક્ત છે; સ્વજનાદિમુક્ત ન મુક્ત છે,
ઈગ ભાવીને છે ધીર ! તું પરિભ્રમ્ય આંતર અંધને. ૪૩.

દેહાદિસંગ તજ્યાં આવે ! પણ અલિન ચાનકપાયથી
આતાપના કરતા રહ્યા બાહુબલી મુનિ ક્યાં લગી ? ૪૪.

તન-ભોજનાદિપ્રવૃત્તિના તજનાર મુનિ મધુચિંતે,
હે ભવ્યનૃત ! નિદાનથી જ લઘુ નાહી ‘શ્રમભુત્વને’. ૪૫.

ખીજતય સાધુ વસિષ્ઠ પાશ્વ દાનને નિદાનથી;
એટું નથી દો સ્થાન કે જે સ્થાન જીવ ભર્યા નથી. ૪૬.

એવા ન દોઈ પ્રદેશ લખ ચારાશી માનિનિવાસમાં,
હે ! ભાવચિરદિત શ્રમાનું પણ પરિશ્રમાનું પાશ્વે ન જ્યાં. ૪૭.

છ ભાવથી લિંગી, ન લિંગી દ્રવ્યલિંગથી હોય છે;
તેથી ધરે હે ! ભાવને, દ્રવ્યલિંગથી શું સાધ્ય છે ? ૪૮.

દંડકનગર કરી દગ્ધ સઘળું દોષ અભ્યંતર વડે,
જિતલિંગથી પણ બાહુ એ હોપજ્યા નરક રૌરવ વિષે. ૪૯.

વળી એ રીતે ખીજા દરવસાધુ ક્ષીપાયન નામના
વરજ્ઞાનદર્શનચરણુશ્રમ, અનંતસંસારી થયા. ૫૦.

૧. પલ = માંસ. ૨. પીપ-વસાદિ = પરુ, ચરખી વગેરે.

૩. આંતર = અભ્યંતર.

૪. ભવ્યનૃત = ભવ્યજીવે જોની પ્રશંસા કરે છે એવા; ભવ્યજીવે વડે જોને નમવામાં આવે છે એવા.

૫. શ્રમભુત્વને = ભાવમુનિપણને.

- બહુયુવતિજનવેષિત^૧ છતાં પણ ધીર શુદ્ધમતિ અહા !
એ ભાવસાધુ શિવકુમાર સ્પરીતસંસારી થયા. ૫૧.
- જિનવરકથિત ષોડશાંગમયી સકલ શ્રુતજ્ઞાનને
ભણવા છતાંય અભવ્યસેન ન પ્રાપ્ત ભાવમુનિત્વને. ૫૨.
- શિવભૂતિનામક ભાવશુદ્ધ મહાતુભાવ મુનિવરા
'તુલ્યમાય' પદને ગોખતા પામ્યા પ્રગટ સર્વજ્ઞતા. ૫૩.
- નગ્નત્વ તો છે ભાવધી; શું નગ્ન પંચાદિર-લિંગથી ?
રે ! નાશ કર્મસમૂહ કેરો હોય ભાવથી દ્રવ્યથી. ૫૪.
- નગ્નત્વ ભાવવિહીન ભાખ્યું અકાર્ય દેવ જિનેશ્વરે,
-ધર્મ જાણીને હે ધીર ! નિત્યે ભાવ તું નિજ આત્મને. ૫૫.
- દેહાદિસંગવિહીન છે, વર્જ્યા સકળ માનાદિ છે,
આત્મા વિષે રત આત્મ છે, તે ભાવલિંગી શ્રમણ છે. ૫૬.
- પરિવર્તું છું હું મમત્વ, નિર્મમ ભાવમાં સ્થિત હું રહું;
અવલંબું છું મુજ આત્મને, અવશેષ સર્વ હું પરિહરું. ૫૭.
- મુજ જ્ઞાનમાં આત્મા ખરે, દર્શન-ચરિતમાં આત્મા,
પંચખાણમાં આત્મા જ, સંવર-યોગમાં પણ આત્મા. ૫૮.
- મારો મુશાધેન એક દર્શનજ્ઞાનસંકળુ છવ છે;
આટી બધા સંયોગસંકળુ ભાવ મુજથી બાદ છે. ૫૯.

- તું શુદ્ધ ભાવે ભાવ રે! સુવિશુદ્ધ નિર્મળ આત્મને,
જે શીઘ્ર ચઉગતિમુક્ત થઈ ધરૂં મુશાધિત સૌખ્યને. ૬૦.
- જે જીવ જીવસ્વભાવને ભાવે, 'સુભાવે પરિણમે,
'જર-મરણનો કરી નાશ તે નિશ્ચય લહે નિર્વાણને. ૬૧.
- છે જીવ જ્ઞાનસ્વભાવ ને ચૈતન્યયુત—ભાજ્યું જિને;
એ જીવ છે જ્ઞાતવ્ય, વક્ર્મવિનાશકરણનિમિત્ત જે. ૬૨.
- 'સત્' હોય જીવસ્વભાવ ને ન 'અસત્' સરવથા જેમને,
તે દેહવિરહિત વચનવિષયાતીત સિદ્ધપણું લહે. ૬૩.
- જીવ ચેતનાગુણ, અરસરૂપ, અગંધશબ્દ, અવ્યક્ત છે,
વળી લિંગગ્રહણવિહીન છે, સંસ્થાન ભાજ્યું ન તેહને. ૬૪.
- તું ભાવ ઝટ અજ્ઞાનનાશન જ્ઞાન પંચપ્રકાર રે!
એ ભાવનાપરિણત 'સ્વરગ-શિવસૌખ્યતું' ભાજન બને. ૬૫.
- રે! યહન તેમ જ શ્રવણ ભાવવિહીનથી શું સધાય છે?
'સાગાર-અણુગારત્વના કારણસ્વરૂપે ભાવ છે. ૬૬.
- છે નગ્ન તો તિર્યંચ-નારક સર્વ જીવો દ્રવ્યથી;
પરિણામ છે નહિ શુદ્ધ જ્યાં ત્યાં ભાવશ્રમણપણું નથી. ૬૭.
- તે નગ્ન પામે દુઃખને, તે નગ્ન ચિર ભવમાં ભમે,
તે નગ્ન યોધિ લહે નહીં, જિનભાવના નહિ જેહને. ૬૮.

શું સાધ્ય તારે અયશભાજન પાપયુત નગ્નત્વથી,
—બહુ હાસ્ય-મત્સર-પિશુનતા-માયાભર્યા શ્રમણત્વથી? ૬૯.

થઈ શુદ્ધ ^૧આંતર-ભાવમળવિણુ, પ્રગટ કર જિનસિંગને;
જીવ ભાવમળથી મલિન બાહિર-સંગમાં ^૨મલિનિત બને. ૭૦.

નગ્નત્વધર પણ ધર્મમાં નહિ વાસ, ^૩દોષાવાસ છે,
તે ^૪ધનુકૂલસમાન નિષ્કળ-નિર્ગુણી, નટશ્રમણ છે. ૭૧.

જે રાગયુત જિનભાવનાવિરહિત-દરવનિર્ગથ છે,
પામે ન બોધિ-સમાધિને તે વિમળ જિનશાસન વિષે. ૭૨.

મિથ્યાત્વ-આદિક દોષ છોડી નગ્ન ભાવ થકી બને.
પછી દ્રવ્યથી મુનિસિંગ ધારે જીવ જિન-આજ્ઞા વડે. ૭૩.

છે ભાવ ^૫દિવશિવસૌખ્યભાજન; ભાવવર્જિત શ્રમણ જે
પાપી ^૬કરમમળમલિનમન, તિર્યચગતિનું પાત્ર છે. ૭૪.

નર-^૭અમર-વિદ્યાધર વડે ^૮સંસ્તુત ^૯કરંજલિપંક્તિથી
^{૧૦}વ્યક્ટી-વિશાળવિભ્રતિ બોધિ પ્રાપ્ત થાય ^{૧૧}સભાવથી. ૭૫.

શુભ, અશુભ તેમ જ શુદ્ધ—ત્રણવિધ ભાવ જિનપ્રજ્ઞાત છે;
ત્યાં ‘અશુભ’ ‘આરત-રૌદ્ર’ ને ‘શુભ’ ‘ધર્મ’ છે—ભાગ્યુ’ જિને. ૭૬.

આત્મા વિશુદ્ધસ્વભાવ આત્મ મહીં રહે તે ‘શુદ્ધ’ છે;
—આ જિનવરે ભાળેલ છે; જે શ્રેય, આચર તેહને. ૭૭.

છે ગલિતમાનકષાય, મોહ વિનષ્ટ થઈ સમચિત્ત છે,
તે જીવ ઋત્રિભુવનસાર બોધિ લહે જિનેશ્વરશાસને. ૭૮.

વિષયે વિરત મુનિ સોળ ઉત્તમ કારણોને ભાવીને,
બાંધે ‘અચિર કાળે કરમ તીર્થ’ કરત્વ-સુનામને. ૭૯.

તું ભાવ બાર-પ્રકાર તપ ને તેર કિરિયા ત્રણવિધે,
વશ રાખ બન-ગજ મત્તને મુનિપ્રવર! જ્ઞાનાંકુશ વડે. ૮૦.

‘ભૂશયન, ભિક્ષા, દ્વિવિધ સંયમ, ‘પંચવિધ-પટત્યાગ છે,
‘જે ભાવ ભાવિતપૂર્વ, તે જિનલિંગ નિર્મળ શુદ્ધ છે. ૮૧.

૧. આરત-રૌદ્ર = આર્ત અને રૌદ્ર

૨. ગલિતમાનકષાય = જેનો માનકષાય નષ્ટ થયો છે એવો.

૩. સમચિત્ત = જેનું ચિત્ત સમભાવવાળું છે એવો.

૪ ત્રિભુવનસાર = ત્રણ લોકમાં સારભૂત.

૫. અચિર કાળે = અલ્પ કાળે.

૬. ત્રણવિધે = ત્રણ પ્રકારે અર્થાત્ મન-વચન-કાયાથી.

૭. મન-ગજ મત્તને = મનરૂપી મદમાતા હાથીને.

૮. ભૂશયન = ભૂમિ પર સૂવું તે.

૯ પંચવિધ-પટત્યાગ = પાંચ પ્રકારનાં વસ્ત્રોનો ત્યાગ.

૧૦. છે ભાવ ભાવિતપૂર્વ = જ્યાં ભાવ (શુદ્ધ ભાવ) પૂર્વે ભાવવામાં
આવ્યો હોય છે; જ્યાં પહેલાં થયેલ ચિત્ત શુદ્ધભાવરૂપ પરિણમન થયું
હોય છે.

રત્નો વિષે જ્યમ શ્રેષ્ઠ પહીરક, તરુગણે રંગોશીર્ષ છે,
જિનધર્મ લાવિલવમથન ત્યમ શ્રેષ્ઠ છે ધર્મો વિષે. ૮૨.

પૂજાદિમાં વ્રતમાં જિનોએ પુણ્ય ભાખ્યું શાસને;
છે ધર્મ ભાખ્યો મોહક્ષોભવિહીન નિજ પરિણામને. ૮૩.

પરતીત, રૂચિ, શ્રદ્ધાન ને સ્પર્શન કરે છે પુણ્યતું
તે ભોગ કેરું નિમિત્ત છે, ન નિમિત્ત કર્મકાય તણું. ૮૪.

રાગાદિ દોષ સમસ્ત છોડી આત્મા નિજરત રહે
લવતરણકારણ ધર્મ છે તે—એમ જિનદેવો કહે. ૮૫.

પણ આત્મને ઇચ્છ્યા વિના પુણ્યો અશેષ કરે ભણે,
તોપણ લાહે નહિ સિદ્ધિને, ભવમાં ભમે—આગમ કહે. ૮૬.

આ કારણે તે આત્મની ત્રિવિધે તમે શ્રદ્ધા કરો,
તે આત્મને જાણે પ્રયત્ને, મુક્તિને જેથી વરો. ૮૭.

અવિશુદ્ધ ભાવે મત્સ્ય તાંદુલ પણ ગયો મદા નરકમાં,
તેથી નિજાત્મા જાણી નિત્ય તું ભાવ રે ! જિનભાવના. ૮૮.

રે ! આદ્યપરિવ્રાત્યાગ. પર્વત-કંદરાદિનિવાસ ને
જ્ઞાનાધ્યયન સઘણું નિર્ઝીક ભાવચિરદિન શ્રમણને. ૮૯.

તું કન્દિલેના તોડ. "મનમર્ફટ તું વચા કર પાનથી,
નહિ કર તું જનરંજનકરણ અદિરંજનવતવેશી બની. ૯૦.

૧. તાંદુલ = દાંડ.

૨. નિર્ઝીક = નાવત, ચંદન.

૩. અવિશુદ્ધભવન = જાતી જાહેરને લગત.

મિથ્યાત્વ ને નવ નોકપાય તું છાડ ભાવવિશુદ્ધિથી;
કર ભક્તિ જિન-આજ્ઞાનુસાર તું ચૈત્ય-પ્રવચન-ગુરુ તણી. ૯૧.

૧તીર્થેશભાષિત-અર્થમય, ગણધરમુવિરચિત જેહ છે,
પ્રતિદિન તું ભાવ વિશુદ્ધભાવે તે અતુલ શ્રુતજ્ઞાનને. ૯૨.

જીવ જ્ઞાનજળ પી, તીવ્રતૃષ્ણાદાહશોષ થકી છૂટી,
શિવધામવાસી સિદ્ધ થાય—ત્રિલોકના ચૂડામણિ. ૯૩.

બાવીશ પરિપહ સર્વકાળ સહો મુને! કાયા વડે,
અપ્રમત્ત રહી, સૂત્રાનુસાર, નિવારી સંયમઘાતને. ૯૪.

પથર રહ્યો ચિર પાણીમાં ભેદાય નહિ પાણી વડે,
ત્યમ સાધુ પણ ભેદાય નહિ ઉપસર્ગ ને પરિપહ વડે. ૯૫.

તું ભાવ દ્વાદશ ભાવના, વળી ભાવના પચ્ચીશને;
શું છે પ્રયોજન ભાવવિરહિત બાહ્યલિંગ થકી અરે! ૯૬.

૨પૂરણવિરત પણ ભાવ તું નવ અર્થ, તરવો સાતને,
મુનિ! ભાવ જીવસમાસને, ગુણસ્થાન ભાવ તું ચૌદને. ૯૭.

અબ્રહ્મ દશવિધ ટાળી તું પ્રગટાવ નવવિધ બ્રહ્મને;
રે! મિથુનસંજ્ઞાસક્ત તેં કયું ભ્રમણ ૪ભીમ ભવાર્ણવે. ૯૮.

ભાવે સહિત મુનિવર લહે આરાધના ચતુરંગને;
ભાવે રહિત તો હે શ્રમણ! ચિર દીર્ઘસંસારે ભમે. ૯૯.

રે! ભાવમુનિ કલ્યાણકોની શ્રેણિયુત સૌખ્યો લહે;
ને દ્રવ્યમુનિ તિર્થંચ-મનુજ-કુદેવમાં દુઃખો સહે. ૧૦૦.

૧. તીર્થેશભાષિત=તીર્થંકરદેવે કહેલ. ૨. પૂરણવિરત=પૂર્ણવિરત; સર્વવિરત.

૩. મિથુનસંજ્ઞાસક્ત=મૈથુનસંજ્ઞામાં આસક્ત.

૪. ભીમ ભવાર્ણવ=ભયંકર સંસારસમુદ્ર.

અવિશુદ્ધ ભાવે દોષ છેતાળીસ સહ ગ્રહી અગ્નને,
તિર્થચગતિ મધ્યે તું પામ્યો દુઃખ બહુ પરવશપણે. ૧૦૧.

તું વિચાર રે!—તેં દુઃખ તીવ્ર લહ્યાં અનાદિ કાળથી,
કરી અશન-પાન સચિત્તનાં અજ્ઞાન-ગૃહ્ણિ-દર્પથી. ૧૦૨.

કંઈ કંઈ-મૂલો, પત્ર-પુષ્પો, બીજ આદિ સચિત્તને
તું માન-મદથી ખાઈને ભટક્યો અનંત ભવાણુવે. ૧૦૩.

રે! વિનય પાંચ પ્રકારનો તું પાળ મન-વચ-તન વડે;
નર હોય જે અવિનીત તે પામે ન સુવિદિત મુક્તિને. ૧૦૪.

તું હે મદાયશ! ભક્તિરાગ વડે સ્વશક્તિપ્રમાણમાં
જિનભક્તિરત રદશભેદ વૈયાઘ્રત્યને આચર સદા. ૧૦૫.

તેં અશુભ ભાવે મન-વચન-તનથી કર્યો કંઈ દોષ જે,
કર ગહર્ણા ગુરુની સમીપે ગર્વ-ગાયા છાડીને. ૧૦૬.

દુર્જન તણી નિઃકુર-કટુક વચનોરૂપી થય્યાં સહે
સાપુરૂપ નિર્ભમભાવયુત-મુનિ રક્તમળસયદેતુએ. ૧૦૭.

મુનિપ્રવર પરિમંડિત ક્ષમાથી પાપ નિઃશેષે દહે,
નર-અમર-વિદ્યાધર તણા સ્તુતિપાત્ર છે નિશ્ચિતપણે. ૧૦૮.

તથી ક્ષમાગુણધર! ક્ષમા કર શુભ સૌને પ્રાણુવિદ્યે;
કિનમક્ષમાગળ સીંચ તું ચિરકાળના ક્રોધાગ્નિને. ૧૦૯.

સુવિશુદ્ધદર્શનધરપણે ૧વરખોધિ કેરા હેતુએ
ચિંતવ તું દીક્ષાકાળ-આદિક, જાણી સાર-અસારને. ૧૧૦.

કરી પ્રાપ્ત ૨આંતરલિંગશુદ્ધિ સેવ ચઉવિધ લિંગને;
છે બાહ્યલિંગ અકાર્ય ભાવવિહીનને નિશ્ચિતપણે. ૧૧૧.

આહાર-ભય-પરિશ્વ-મિથુનસંજ્ઞા થકી મોહિતપણે
તું પરવશે ભટકયો અનાદિ કાળથી ૩ભવકાનને. ૧૧૨.

૪તરુમૂલ, આતાપન, ૫બહિઃશયનાદિ ઉત્તરગુણને
તું શુદ્ધ ભાવે પાળ, પૂજનસાભથી નિઃસ્પૃહપણે. ૧૧૩.

તું ભાવ પ્રથમ, દ્વિતીય, ત્રીજા; ૬તુર્ય, પંચમ તત્ત્વને,
૭આઘંતરહિત ૮ત્રિવર્ગહર જીવને, ૯ત્રિકરણવિશુદ્ધિએ. ૧૧૪.

ભાવે ન જ્યાં લગી તત્ત્વ, જ્યાં લગી ૧૦ચિંતનીય ન ચિંતવે,
જીવ ત્યાં લગી પામે નહીં ૧૧જર-મરણવર્જિત સ્થાનને. ૧૧૫.

રે! પાપ સઘળું, પુણ્ય સઘળું, થાય છે પરિણામથી;
પરિણામથી છે બંધ તેમ જ મોક્ષ જિનશાસન મહીં. ૧૧૬.

૧. વરખોધિ કેરા હેતુએ = ઉત્તમખોધિનિમિત્તે; ઉત્તમ સમ્યગ્દર્શન-ગ્નાન-ચારિત્ર અર્થે.

૨. આંતર = અખ્યંતર. ૩. ભવકાનને = સંસારરૂપી વનમાં.

૪. તરુમૂલ = વર્ષાકાળે વૃક્ષ નીચે સ્થિતિ કરવી તે.

૫. બહિઃશયન = શીતકાળે બહાર સૂવું તે.

૬. તુર્ય = ચતુર્ય. ૭. આઘંતરહિત = અનાદિ-અનંત.

૮. ત્રિવર્ગહર = ધર્મ-અર્થ-કામનો નાશ કરનાર અર્થાન્ અપવર્ગને-
મોક્ષને-ઉત્પન્ન કરનાર.

૯. ત્રિકરણવિશુદ્ધિએ = ત્રણ કરણની શુદ્ધિપૂર્વક; શુદ્ધ મન-વચન-કાયાથી.

૧૦. ચિંતનીય = ચિંતવવાયોગ્ય. ૧૧ જર = જરા.

અવિશુદ્ધ ભાવે દોષ છેતાળીસ સહ ગ્રહી અશનને,
તિર્થચગતિ મધ્યે તું પામ્યો દુઃખ બહુ પરવશપણે. ૧૦૧.

તું વિચાર રે!—તેં દુઃખ તીવ્ર લહ્યાં અનાદિ કાળથી,
કરી અશન-પાન સચિત્તનાં અજ્ઞાન-ચૃદ્ધિ-દર્પથી. ૧૦૨.

કંઈ કંઈ-મૂલો, પત્ર-પુષ્પો, બીજ આદિ સચિત્તને
તું માન-મદથી ખાઈને ભટક્યો અનંત ભવાણીવે. ૧૦૩.

રે! વિનય પાંચ પ્રકારનો તું પાળ મન-વચન-તન વડે;
નર હોય જે અવિનીત તે પામે ન મુવિહિત મુક્તિને. ૧૦૪.

તું હે મહાયશ! ભક્તિરાગ વડે સ્વશક્તિપ્રમાણમાં
જિતભક્તિરત રૂઢશભેદ વૈયાઘ્રત્યને આચર સદા. ૧૦૫.

તેં અશુભ ભાવે મન-વચન-તનથી કર્યો કંઈ દોષ જે,
કર ગર્હણા ગુરુની સમીપે ગર્વ-ગાયા છોડીને. ૧૦૬.

દુર્જન તાળી નિઃકુર-કટુક વચનોરૂપી થપ્પડ સાહે
સત્પુરુષ નિર્મમભાવયુત-મુનિ રૂઢમંથનલયલેલુએ. ૧૦૭.

મુનિપ્રવર પરિમંડિત ક્ષમાથી પાપ નિઃશેષે દાણે,
નર-અમર-વિદ્યાધર તાણા સ્તુતિપાત્ર છે નિશ્ચિતપણે. ૧૦૮.

તેથી ક્ષમાગુણધર! ક્ષમા કર જીવ સૌને "ત્રાણવિધે;
વિનમ્રમનસાગ્રી સીંચ તં ચિરદાગતા ક્રોધાગ્નિને. ૧૦૯.

સુવિશુદ્ધર્શનધરપણે ૧વરખોધિ કેરા હેતુએ
ચિંતવ તું દીક્ષાકાળ-આદિક, જાણી સાર-અસારને. ૧૧૦.

કરી પ્રાપ્ત ૨આંતરલિંગશુદ્ધિ સેવ ચઉવિધ લિંગને;
છે બાહ્યલિંગ અકાર્ય ભાવવિહીનને નિશ્ચિતપણે. ૧૧૧.

આહાર-ભય-પરિશ્લ-મિથુનસંજ્ઞા થકી મોહિતપણે
તું પરવશે ભટકયો અનાદિ કાળથી ૩ભવકાનને. ૧૧૨.

૪તરુમૂલ, આતાપન, ૫બહિઃશયનાદિ ઉત્તરગુણને
તું શુદ્ધ ભાવે પાળ, પૂજાલાભથી નિઃસ્પૃહપણે. ૧૧૩.

તું ભાવ પ્રથમ, દ્વિતીય, ત્રીજા; ૬તુર્ય, ૭પંચમ તત્ત્વને,
૮આઘંતરહિત ૯ત્રિવર્ગહર જીવને, ૧૦ત્રિકરણવિશુદ્ધિએ. ૧૧૪.

ભાવે ન જ્યાં લગી તત્ત્વ, જ્યાં લગી ૧૧ચિંતનીય ન ચિંતવે,
જીવ ત્યાં લગી પામે નહીં ૧૨જર-મરણવર્જિત સ્થાનને. ૧૧૫.

રે! પાપ સઘળું, પુણ્ય સઘળું, થાય છે પરિણામથી;
પરિણામથી છે બંધ તેમ જ મોક્ષ જિનશાસન માહી. ૧૧૬.

૧. વરખોધિ કેરા હેતુએ = ઉત્તમખોધિનિમિત્તે; ઉત્તમ સમ્યક્દર્શન-માન-ચારિત્ર અર્થે.

૨. આંતર = અભ્યંતર. ૩. ભવકાનને = સંસારરૂપી વનમાં.

૪. તરુમૂલ = વર્ષાકાળે વૃક્ષ નીચે રિચિતિ કરવી તે.

૫. બહિઃશયન = શીતકાળે બહાર સૂવું તે.

૬. તુર્ય = ચતુર્ય. ૭. આઘંતરહિત = અનાદિ-અનંત.

૮. ત્રિવર્ગહર = ધર્મ-અર્થ-કામનો નાશ કરનાર અર્થાત્ અપવર્ગને-મોક્ષને-ઉત્પન્ન કરનાર.

૯. ત્રિકરણવિશુદ્ધિએ = ત્રણ કરણની શુદ્ધિપૂર્વક; શુદ્ધ મન-વચન-કાયાથી.

૧૦. ચિંતનીય = ચિંતવવાયોગ્ય. ૧૧ જર = જરા.

- ૧મિથ્યા-કષાય-અવિરતિ-યોગ ૨અશુભલેશ્યાન્વિત વડે
જિનવચપરાક્ષુબ્ધ આતમા બાંધે અશુભરૂપ કર્મને. ૧૧૭.
- વિપરીત તેથી ભાવશુદ્ધિપ્રાપ્ત બાંધે શુભને;
-એ રીત બાંધે અશુભ-શુભ; સંક્ષેપથી જ કહેલ છે. ૧૧૮.
- ઐશ્વર્ય છું હું જ્ઞાનાવરણકર્માદિ કર્માટક વડે;
બાળી, હું પ્રગટાવું ૪અમિતજ્ઞાનાદિશુભવેદન હવે. ૧૧૯.
- ચોરાશી લાખ ગુણો, અઠાર હજાર ભેદો શીલના,
-સઘળુંય પ્રતિદિન ભાવ; બહુ પ્રલપન ૫નિર્થકી શું ભલા? ૧૨૦.
- ધ્યા ધર્મ્ય તેમ જ શુક્લને, તથા આર્ત તેમ જ રૌદ્રને;
ચિરકાળ ધ્યાયાં આર્ત તેમ જ રૌદ્ર ધ્યાનો આ જીવે. ૧૨૧.
- દ્રવ્યે શ્રમણ ઇન્દ્રિયસુખાકુલ હોઈને છેદે નહીં;
ભવવૃક્ષ છેદે ભાવશ્રમણો ધ્યાનરૂપ ૬કુહારથી. ૧૨૨.
- જ્યમ ળગર્ભશૃલમાં પવનની બાધા રહિત દીપક બળે,
તે રીત ૮રાગાનિલવિવર્જિત ધ્યાનદીપક પણ જળે. ૧૨૩.
- ધ્યા પંચ ગુરુને, શરણ-મંગલ-લોકઉત્તમ જેહ છે,
આરાધનાનાયક, ૯અમર-નર-અચરપ્રજિત, વીર છે. ૧૨૪.

- જ્ઞાનાત્મ નિર્મળ નીર શીતળ પ્રાપ્ત કરીને, ૧ભાવથી
 ૨ભવિ થાય છે ૩જર-મરણ-વ્યાધિદાહવર્જિત, ૪શિવમયી. ૧૨૫.
- જ્યમ બીજ હોતાં દુઘ્ન, અંકુર ભૂતળે ઊગે નહીં,
 ત્યમ કર્મબીજ બળ્યે ભવાંકુર ભાવશ્રમણોને નહીં. ૧૨૬.
- રે! ભાવશ્રમણ સુખો લહે ને દ્રવ્યમુનિ દુઃખો લહે;
 તું ભાવથી સંયુક્ત થા, ગુણદોષ જાણી એ રીતે. ૧૨૭.
- તીર્થેશ-ગણનાથાદિગત અભ્યુદયયુત સૌખ્યો તણી
 પ્રાપ્તિ કરે છે ભાવમુનિ;—ભાખ્યું જિને સંક્ષેપથી. ૧૨૮.
- તે છે સુધન્ય, ત્રિધા સદૈવ નમસ્કરણ હો તેમને,
 જે ૭ભાવયુત, દગજ્ઞાનચરણવિશુદ્ધ, માયામુક્ત છે. ૧૨૯.
- બેચર-મુરારિક વિઠ્ઠિયાથી ઋદ્ધિ અતુલ કરે ભલે,
 જિનભાવનાપરિણત સુધીર લહે ન ત્યાં પણ મોહને. ૧૩૦.
- તો દેવ-નરનાં તુલ્ય મુખ પ્રત્યે લહે શું મોહને
 મુનિપ્રવર જે જાણે, ૮જુએ ન ચિંતવે છે મોક્ષને? ૧૩૧.

૧. ભાવથી = શુદ્ધ ભાવથી.

૨. ભવિ = ભવ્ય જીવો.

૩. જર-મરણ-વ્યાધિદાહવર્જિત = જરા-મરણ-રોગસંબંધી બળતરાથી મુક્ત.

૪. શિવમયી = આત્મતત્ત્વ સૌખ્યમય અર્થાત્ સિદ્ધ.

૫. તીર્થેશ-ગણનાથાદિગત = તીર્થેશ-ગણધરાદિસંબંધી.

૬. ત્રિધા = ત્રણ પ્રકારે અર્થાત્ મન-વચન-કાયાથી.

૭. ભાવયુત = શુદ્ધ ભાવ સંહિત.

૮. બેચર-મુરારિક = વિદ્યાધર, દેવ વગેરે.

૯. જુએ = દેખે; શ્રદ્ધે.

રે! ૧આક્રમે ન જરા, ૨ગદાગ્નિ દહે ન ચેતનકુટિ જ્યાં લગી,
બળ ઇન્દ્રિયોતું નવ ઘટે, કરી લે તું નિજહિત ત્યાં લગી. ૧૩૨.

છ અનાયતન તજ, કર દયા પદજીવની ૪ત્રિવિધે સદા,
મહાસત્ત્વને તું ભાવ રે! ૫અપૂરવપણે હે મુનિવરા! ૧૩૩.

ભમતાં ૬અમિત ભવસાગરે, તેં ભોગમુખના હેતુએ
સહજીવ-દશવિધપ્રાણનો આહાર કીધો ત્રણવિધે. ૧૩૪.

પ્રાણીવધોધી હે મહાયશ! ચોનિ લખ ચોરાશીમાં
ઉત્પત્તિનાં ને મરણનાં દુઃખો નિરંતર તેં લહ્યાં. ૧૩૫.

તું ભૂત-પ્રાણી-સત્ત્વ-જીવને ત્રિવિધ શુદ્ધિ વડે મુનિ!
દે ૭અભય, જે ૮કલ્યાણસૌખ્યનિમિત્ત ૯પારંપર્યધી. ૧૩૬.

શત-અંશી કિરિયાવાદીના, ચોરાશી ૧૦તેથી વિપક્ષના,
બત્રીશ સહસ્રક ભેદ છે વૈનયિક ને અજ્ઞાનીના. ૧૩૭.

મુરીતે ગુણી જિનધર્મ પણ પ્રકૃતિ અભવ્ય નહીં તજે,
સાકરસંહિત ક્ષીરપાનથી પણ સર્પ નહિ નિર્વિય બને. ૧૩૮.

૧૧દુર્બુદ્ધિ-દુર્મતદોષથી ૧૨મિથ્યાત્વઆવૃત્તદગ રહે.
આત્મા અભવ્ય જિનેન્દ્રજ્ઞાપિત ધર્મની રુચિ નવ કરે. ૧૩૯.

કૃત્તિસતધરમ-રત, ભક્તિ જે 'પાખ'ડી કૃત્તિસતની કરે,
કૃત્તિસત કરે તપ, તેહ કૃત્તિસત ગતિ તણું ભાજન બને. ૧૪૦.

હે ધીર! ચિંતવ—જીવ આ મોહિત કૃત્ય-દુઃશાસ્ત્રથી
'મિથ્યાત્વધર સંસારમાં રખડ્યો અનાદિ કાળથી. ૧૪૧.

ઉન્માર્ગને છાડી ત્રિશત-તેસઠપ્રમિત પાખ'ડીના,
જિનમાર્ગમાં મન રોક; બહુ પ્રલપન 'નિરર્થ'થી શું ભલા? ૧૪૨

જીવમુક્ત શય કહેવાય, 'ચલ શય' બાણ દર્શનમુક્તને;
શય લોક માંહી અપૂજ્ય, ચલ શય હોય લોકોત્તર વિષે. ૧૪૩.

ન્યમ ચંદ્ર તારાગણ વિષે, 'મૃગરાજ સૌ મૃગકુલ વિષે,
ત્યમ અધિક છે સમ્યક્ત્વ ઋષિશ્રાવક-દ્વિવિધ ધર્મો વિષે. ૧૪૪.

નાગેંદ્ર શોભે ફેણમણિમાણિક્યકિરણે ચમકતો,
તે રીત શોભે શાસને જિનભક્ત દર્શનનિર્મળો. ૧૪૫.

શશિબિંબ તારકવૃંદ સહ નિર્મળ નભે શોભે ઘણું,
ત્યમ શોભતું તપવ્રતવિમળ જિનલિંગ દર્શનનિર્મળું. ૧૪૬.

ઈમ બાણીને ગુણદોષ ધારે ભાવથી દગરતનને,
જે સાર ગુણરતનો વિષે ને પ્રથમ શિવસોપાન છે. ૧૪૭.

૧. પાખ'ડી કૃત્તિસતની = કૃત્તિસત (નિદિત, ધિષ્ઠારવા યોગ્ય, ખરાબ, અધમ)
એવા પાખ'ડીઓની.

૨. મિથ્યાત્વધર = (૧) મિથ્યાત્વતું ધર એવા, અથવા (૨) મિથ્યાત્વ
નેતું ધર છે એવા.

૩. નિરર્થ = નિર્વર્થક; વ્યર્થ.

૪. ચલ શય = હાલતું—ચાલતું મડદું.

૫. મૃગરાજ = સિંહ. ૬. મૃગકુલ = પશુસમૂહ.

જિનભાવનાપરિણત જીવો વરસિદ્ધિસુખ અનુપમ લહે,
શિવ, અતુલ, ઉત્તમ, પરમ નિર્મળ, અજર-અમરસ્વરૂપ જે. ૧૬૨.

ભગવંત સિદ્ધો-ત્રિજગપૂજિત, નિત્ય, શુદ્ધ, નિરંજના
—વર ભાવશુદ્ધિ દેા મને દગ, જ્ઞાન ને ચારિત્રમાં. ૧૬૩.

બહુ કથન શું કરવું? અરે! ધર્મार्થકામવિમોક્ષ ને
ખીનત્ય બહુ વ્યાપાર, તે સૌ ભાવ માંહી રહેલ છે. ૧૬૪.

એ રીત સર્વજ્ઞે કથિત આ ભાવપ્રાભૃત-શાસ્ત્રનાં
સુપઠન-સુશ્રવણ-સુભાવનાથી વાસ ૧અવિચળ ધામમાં. ૧૬૫.

મોક્ષપ્રાભુત

- કરીને 'ક્ષપણ કર્મો તણું', પરદ્રવ્ય પરિહરી જેમણે
જ્ઞાનાત્મ આત્મા પ્રાપ્ત કીધો, નમું નમું તે દેવને. ૧.
- તે દેવને નમી—^૨અમિત-વર-દગજ્ઞાનધરને શુદ્ધને,
કહું પરમપદ—પરમાત્મા—પ્રકરણ પરમયોગીન્દ્રને. ૨.
- જે જાણીને, યોગસ્થ યોગી, સતત દેખી જેહને,
ઉપમાવિહીન અનંત અવ્યાબાધ શિવપદને લહે. ૩.
- તે આત્મા છે ^૩પરમ-અંતર-બહિર ત્રણધા દેહીમાં;
^૪અંતર-ઉપાયે ^૫પરમને ધ્યાઓ, તજો બહિરાત્મા. ૪.
- છે ^૬અક્ષધી બહિરાત્મ, આતમણુદિ અંતર-આત્મા,
જે મુક્ત કર્મકલંકથી તે દેવ છે પરમાત્મા. ૫.
- તે છે વિશુદ્ધાત્મા, અનિન્દ્રિય, મળરહિત, તનમુક્ત છે,
પરમેષ્ઠી, કેવળ, પરમજિન, શાશ્વત, 'શિવ'કર, સિદ્ધ છે. ૬.

-
૧. ક્ષપણ = ક્ષય. ૨. અમિત-વર = અનંત અને પ્રધાન.
૩. પરમ-અંતર-બહિર ત્રણધા = પરમાત્મા, અંતરાત્મા અને બહિરાત્મા—
એમ ત્રણ પ્રકારે.
૪. અંતર-ઉપાયે = અંતરાત્મારૂપ સાધનથી; અંતરાત્મારૂપ જે પરિણામ તે
પરિણામરૂપ સાધનથી.
૫. પરમને = પરમાત્માને.
૬. અક્ષધી = ઇન્દ્રિયણુદિ; 'ઇન્દ્રિયો તે જ આત્મા છે' એવી સુદ્ધિવાળો.
૭. શિવ'કર = સુખકર; કલ્યાણકર.

- થઈ 'અંતરાત્મારૂઢ, બહિરાત્મા તણને ત્રણવિધે,
સ્થાતવ્ય છે પરમાત્મા—જિનવરવૃપલ-ઉપદેશ છે. ૭.
- અપાહ્યાર્થ પ્રત્યે 'સ્ફુરિતમન, પસ્વભ્રષ્ટ ઇન્દ્રિયદ્વારથી,
નિજદેહ અધ્યવસિત કરે આત્માપણે ૭૭૪ મૂઢધી. ૮.
- નિજદેહ સમ પરદેહ દેખી મૂઢ ત્યાં ઉદ્ધમ કરે,
'તે છે અચેતન તોય માને તેહને 'આત્માપણે. ૯.
- વસ્તુસ્વરૂપ જાણ્યા વિના 'ગ્રહે સ્વ-અધ્યવસાયથી
અજ્ઞાની જનને મોહ ફાલે પુત્રદારાદિક મહીં. ૧૦.
- રહી લીન મિથ્યાજ્ઞાનમાં, મિથ્યાત્વભાવે પરિણમી,
તે દેહ માને 'હું'પણે 'પ્રકૃતિનેય મોહોદય થકી. ૧૧.
- નિર્દેશ, નિર્મમ, દેહમાં નિરપેક્ષ, 'મુક્તારંભ જે,
જે લીન આત્મસ્વભાવમાં, તે યાગી પામે મોક્ષને. ૧૨.

પરદ્રવ્યરત બંધાય, ૧વિરત મુકાય વિધવિધ કર્મથી;
—આ, બંધમોક્ષ વિષે જિનેશ્વરદેશના સંક્ષેપથી. ૧૩.

રે! નિયમથી નિજદ્રવ્યરત સાધુ સુદૃષ્ટિ હોય છે,
સમ્યક્ત્વપરિણત વર્તતો ૨દુષ્ટાદ્ય કર્મો ક્ષય કરે. ૧૪.

પરદ્રવ્યમાં રત સાધુ તો મિથ્યાદરશયુત હોય છે,
મિથ્યાત્વપરિણત વર્તતો બાંધે કરમ દુષ્ટાદ્યને. ૧૫.

પરદ્રવ્યથી દુર્ગતિ, ખરે સુગતિ સ્વદ્રવ્યથી થાય છે;
—એ જાણી, નિજદ્રવ્યે રમો, પરદ્રવ્યથી વિરમો તમે. ૧૬.

૩આત્મસ્વભાવેતર સચિત્ત, અચિત્ત, તેમ જ મિશ્ર જે,
તે જાણવું પરદ્રવ્ય—સર્વજ્ઞે કહ્યું ૪અવિતથપણે. ૧૭.

દુષ્ટાદ્યકર્મવિહીન, અનુપમ, ૫જ્ઞાનવિગ્રહ, નિત્ય ને
જે શુદ્ધ ભાગ્યે જિનવરે, તે આત્મા સ્વદ્રવ્ય છે. ૧૮.

પરવિમુખ થઈ નિજદ્રવ્ય જે ધ્યાવે સુચારિત્રીપણે,
જિનદેવના મારગ મહીં ૬સંલગ્ન તે શિવપદ લહે. ૧૯.

જિનદેવમત-અનુસાર ધ્યાવે યોગી નિજશુદ્ધાત્મને,
જેથી લહે નિર્વાણ; તો શું નવ લહે ૭સુરલોકને? ૨૦.

૧. વિરત = પરદ્રવ્યથી વિરમેલ; પરદ્રવ્યથી વિરામ પામેલ.

૨. દુષ્ટાદ્ય કર્મો = દુષ્ટ આઠ કર્મોને; ખરાબ એવાં આઠ કર્મોને.

૩. આત્મસ્વભાવેતર = આત્મસ્વભાવથી અન્ય.

૪. અવિતથપણે = સત્યપણે; યથાર્થપણે.

૫. જ્ઞાનવિગ્રહ = જ્ઞાનરૂપ શરીરવાળો.

૬. સંલગ્ન = લાગેલ; વળગેલ; ભેગાયેલ.

૭. સુરલોક = દેવલોક; સ્વર્ગ.

બહુ ભાર લઈ દિન એકમાં જે ગમન સો યોજન કરે,
તે વ્યકિતથી 'કોશર્ધ' પણ નવ જઈ શકાય શું ભૂતળે? ૨૧.

જે મુભટ હોય 'અજ્ઞેય' કોટિ નરેથી—સૈનિક સર્વથી,
તે વીર મુભટ જિતાય શું સંગ્રામમાં નર એકથી? ૨૨.

તપથી લહે મુરલોક સૌ, પણ ધ્યાનયોગે જે લહે
તે આતમા પરલોકમાં પામે મુશાશ્વત સૌખ્યને. ૨૩.

જયમ શુદ્ધતા પામે મુવર્ણ 'અતીવ' શોભન યોગથી,
આતમા બને પરમાતમા ત્યમ કાળ-આદિક લગ્નિધથી. ૨૪.

૪દિવ હીક વ્રતતપથી, ન હો દુષ્પ 'ઇતરથી' નરકાદિકે;
છાંચે અને તડકે પ્રતીક્ષાકરણમાં બહુ ભેદ છે. ૨૫.

'સંસાર-આર્ણવ' રુદ્ધથી 'નિઃસરણ' ધ્રુવ છે એવે જે,
ધ્યાવે 'કર્મ-મુન્ધન' તાણા દાદનાર નિજ શુદ્ધાત્મને. ૨૬.

સમગ્રા કયાયો, 'મોહરાગવિરોધ-મદ-ગારવ' તથા,
ધ્યાનરથ ધ્યાવે આત્મને, વ્યવહાર લોકિકથી જૂટી. ૨૭.

ત્રિવિધે તથા મિથ્યાત્વને, અજ્ઞાનને, ૧અધ-પુણ્યને,
યોગસ્થ યોગી મૌનવ્રતસંપન્ન ધ્યાવે આત્મને. ૨૮.

દેખાય મુજને રૂપ જે તે જાણતું નહિ સર્વથા,
ને જાણનાર ન દ્રશ્યમાન; હું જોણું કોની સાથમાં? ૨૯.

આસ્રવ સમસ્ત નિરોધીને ક્ષય પૂર્વકર્મ તણા કરે,
જ્ઞાતા જ બસ રહી જાય છે યોગસ્થ યોગી;—જિન કહે. ૩૦.

યોગી સૂતા વ્યવહારમાં તે જાગતા નિજકાર્યમાં;
જે જાગતા વ્યવહારમાં તે સુપ્ત આત્મકાર્યમાં. ૩૧.

ઈમ જાણી યોગી સર્વથા છોડે સકળ વ્યવહારને,
પરમાત્મને ધ્યાવે યથા ઉપદિષ્ટ જિનદેવો વડે. ૩૨.

તું પંચસમિત, ૪ત્રિગુપ્ત ને સંયુક્ત પંચમહાવ્રતે,
૫રતનત્રયીસંયુતપણે કર નિત્ય ધ્યાનાધ્યયનને. ૩૩.

રતનત્રયી આરાધનારો જીવ આરાધક કહ્યો;
આરાધનાતું વિધાન કેવલજ્ઞાનફળદાયક અહો ! ૩૪.

છે સિદ્ધ, આત્મા શુદ્ધ છે ને સર્વજ્ઞાનીદર્શી છે,
તું જાણ રે!—જિનવરકથિત આ જીવ કેવળ જ્ઞાન છે. ૩૫.

જે યોગી આરાધે રતનત્રય પ્રગટ જિનવરમાર્ગથી,
તે આત્મને ધ્યાવે અને પર પરિહરે;—શંકા નથી. ૩૬.

૧. અધ-પુણ્યને = પાપને તથા પુણ્યને. ૨. ન દ્રશ્યમાન = દેખાતો નથી.

૩. પંચસમિત = પાંચ સમિતિથી યુક્ત (વર્તતો થકો).

૪. ત્રિગુપ્ત = ત્રણ ગુપ્તિ સહિત (વર્તતો થકો).

૫. રતનત્રયીસંયુતપણે = રતનત્રયસંયુક્તપણે.

૬. ધ્યાનાધ્યયન = ધ્યાન તથા અધ્યયન; ધ્યાન તથા શાસ્ત્રોપાસ.

જે જાણતું તે જ્ઞાન, દેખે તેહ દર્શન જાણતું,
જે પાપ તેમ જ પુણ્યનો પરિહાર તે ચારિત કહ્યું. ૩૭.

છે તત્ત્વરુચિ સમ્યક્ત્વ, તત્ત્વ તણું 'અહણુ' સદ્જ્ઞાન છે,
પરિહાર તે ચારિત્ર છે;—જિનવરવૃપભનિર્દિષ્ટ છે. ૩૮.

વદગશુદ્ધ આત્મા શુદ્ધ છે, દગશુદ્ધ તે મુક્તિ લહે,
દર્શનરહિત જે પુરુષ તે પામે ન ધર્મિષ્ઠ લાભને. ૩૯.

'જરમરણહર' આ સારભૂત ઉપદેશ શ્રદ્ધે સ્પષ્ટ જે,
સમ્યક્ત્વ ભાખ્યું તેહને, હો શ્રમણ કે શ્રાવક ભલે. ૪૦.

જીવ-અજીવ કેરો ભેદ જાણે યોગી જિનવરમાર્ગથી,
સર્વજ્ઞદેવે તેહને સદ્જ્ઞાન ભાખ્યું 'પતથ્યથી'. ૪૧.

તે જાણી યોગી પરિહારે છે પાપ તેમ જ પુણ્યને,
ચારિત્ર તે 'અવિકલ્પ ભાખ્યું' કર્મરહિત જિનેશ્વરે. ૪૨.

રાત્રત્રયીયુત સંયમી 'નિજશક્તિઃ' તપને કરે,
... ૪૩.

૧. ત્રણથી ૨૬રી ત્રણ, નિત્ય = ત્રિકવિરહિતપણે, ૪. ત્રિક્યુતપણે,
રહી. ૫. દોષયુગલવિમુક્ત ધ્યાવે યોગી નિજ પરમાત્મને. ૪૪.

જે જીવ માયા-ક્રોધ-મદ પરિવર્જન, તજ લોભને,
નિર્મળ સ્વભાવે પરિણમે, તે સૌખ્ય ઉત્તમને લહે. ૪૫.

૧. પરમાત્મભાવનહીન, ૭. રુદ્ર, કષાયવિપયે યુક્ત જે,
તે જીવ જિનમુદ્રાવિમુખ પામે નહીં શિવસૌખ્યને. ૪૬.

જિનવરવૃષભ-ઉપદિષ્ટ જિનમુદ્રા જ શિવસુખ નિયમથી;
તે નવ રુચે સ્વપ્નેય જેને, તે રહે ભવવન મહીં. ૪૭.

પરમાત્મને ધ્યાતાં શ્રમણ મળજનક લોભ થકી છૂટે,
નૂતન કરમ નહિ આસવે—જિનદેવથી નિર્દિષ્ટ છે. ૪૮.

પરિણત સુદૃઢ-સમ્યક્ત્વરૂપ, લાહી સુદૃઢ-ચારિત્રને,
નિજ આત્મને ધ્યાતાં થકાં યોગી પરમ પદને લહે. ૪૯.

ચારિત્ર તે નિજ ધર્મ છે ને ધર્મ નિજ સમભાવ છે,
ધ્તે જીવના ૧૦. વણુરાગરોપ અનન્યમય પરિણામ છે. ૫૦.

૧. ત્રણથી = ત્રણ વડે (અર્થાત્ મન-વચન-કાયાથી).

૨. ૬રી ત્રણ = ત્રણને ધારણ કરીને (અર્થાત્ વર્ષાકાળયોગ, શીતકાળયોગ
તથા ગ્રીષ્મકાળયોગને ધારણ કરીને).

૩. ત્રિકવિરહિતપણે = ત્રણથી (અર્થાત્ શત્યત્રયથી) રહિતપણે.

૪. ત્રિક્યુતપણે = ત્રણથી સંયુક્તપણે (અર્થાત્ રત્નત્રયથી સહિતપણે).

૫. દોષયુગલવિમુક્ત = બે દોષોથી રહિત (અર્થાત્ રાગ-દ્વેષથી રહિત).

૬. પરમાત્મભાવનહીન = પરમાત્મભાવના રહિત; નિજ પરમાત્મતત્ત્વની
ભાવનાથી રહિત. ૭. રુદ્ર = રૌદ્ર પરિણામવાળો.

૮. જિનમુદ્રાવિમુખ = જિનસદૃશ યથાગત મુનિરૂપથી પરામુખ.

૯. તે = નિજ સમભાવ, ૧૦. વણુરાગરોપ = રાગદ્વેષરહિત.

નિર્ભળ સ્ફટિક પરદ્રવ્યસંગે અન્યરૂપે થાય છે,
ત્યમ જીવ છે નીરાગ પણ અન્યાન્યરૂપે પરિણમે. ૫૧.

જે દેવ-ગુરુના ભક્ત ને સહધર્મીમુનિ-અતુરક્ત^૧ છે,
સમ્યક્ત્વના વહનાર યોગી ધ્યાનમાં વ્રત હોય છે. ૫૨.

તપ ઉઘ્રથી અજ્ઞાની જે કર્મે ખપાવે બહુ ભવે,
જ્ઞાની યત્રિગુપ્તિક તે કરમ અંતર્મુહૂર્તે ક્ષય કરે. ૫૩.

શુભ અન્ય દ્રવ્યે રાગથી મુનિ જે કરે પરચિભાવને,
તો તેહ છે અજ્ઞાની, ને વિપરીત તેથી જ્ઞાની છે. ૫૪.

આસરવહેતુ ભાવ તે શિવહેતુ છે તેના મતે,
તેથી જ તે છે અજ્ઞ, આત્મસ્વભાવથી વિપરીત છે. ૫૫.

ઉદ્ધર્મજન્યમતિક જે અખંડપણકર સ્વભાવિકજ્ઞાનમાં,
તે જીવને અજ્ઞાની, બ્રહ્મજ્ઞાન તણા દ્વયક કહ્યા. ૫૬.

બીજા જ્ઞાન ચરિતવિહીન છે, તપયુક્ત પણ ^૧દગ્ધીન છે,
વળી ^૨અન્ય કાર્યો ^૩લાવહીન, તે લિંગથી સુખ શું ચરે? ૫૭.

છે ^૪અજ્ઞ, જેહ અચેતને ^૫ચેતક તણી શ્રદ્ધા ધરે;
જે ચેતને ચેતક તણી શ્રદ્ધા ધરે, તે જ્ઞાની છે. ૫૮.

તપથી રહિત જે જ્ઞાન, જ્ઞાનવિહીન તપ ^૬અકૃતાર્થ છે,
તે કારણે જીવ જ્ઞાનતપસંયુક્ત શિવપદને લહે. ૫૯.

^૭ધ્રુવસિદ્ધિ શ્રી તીર્થેશ ^૮જ્ઞાનચતુષ્કયુત તપને કરે,
એ બાણી ^૯નિશ્ચિત જ્ઞાનયુત જીવેય તપ કર્તવ્ય છે. ૬૦.

જે બાહ્યલિંગે યુક્ત, આંતરલિંગરહિત ક્રિયા કરે,
તે ^{૧૦}સ્વકચરિતથી ભ્રષ્ટ, શિવમારગવિનાશક શ્રમણ છે. ૬૧.

^{૧૧}સુખસંગ ^{૧૨}ભાવિત જ્ઞાન તો ^{૧૩}દુષ્કાળમાં લય થાય છે,
તેથી ^{૧૪}યથાબળ ^{૧૫}દુઃખ સહ ભાવો શ્રમણ નિજ આત્મને. ૬૨.

૧. દગ્ધીન = સમ્યગ્દર્શન રહિત.
૨. અન્ય કાર્યો = ખીજી (આવશ્યકાદિ) ક્રિયાઓ.
૩. લાવહીન = શુદ્ધલાવ રહિત. ૪. અજ્ઞ = અજ્ઞાની.
૫. ચેતક = ચેતનાર; ચેતયિતા; આત્મા.
૬. અકૃતાર્થ = પ્રયોજન સિદ્ધ ન કરે એવું; અસફળ.
૭. ધ્રુવસિદ્ધિ = જેમની સિદ્ધિ (તે જ લવે) નિશ્ચિત છે એવા.
૮. જ્ઞાનચતુષ્કયુત = ચાર જ્ઞાન સહિત.
૯. નિશ્ચિત = નક્કી; અવશ્ય. ૧૦. સ્વકચરિત = સ્વચારિત્ર.
૧૧. સુખસંગ = સુખ સહિત; શાતાના યોગમાં.
૧૨. ભાવિત = ભાવવામાં આવેલું.
૧૩. દુષ્કાળમાં = ઉપસર્ગાદિ દુઃખ આવી પડતાં.
૧૪. યથાબળ = શક્તિ પ્રમાણે. ૧૫. દુઃખ સહ = કાયરલેણાદિ સહિત.

આસન-અશન-નિદ્રા તણો કરી વિજય, જિનંવરભાગીથી
ધ્યાતવ્ય છે નિજ આતમા, જાણી શ્રીગુરુપરસાદથી. ૬૩.

છે આતમા સંયુક્ત દર્શન-જ્ઞાનથી, ચારિત્રથી;
નિત્યે અહો! ધ્યાતવ્ય તે, જાણી શ્રીગુરુપરસાદથી. ૬૪.

છવ જાણવો હુકર પ્રથમ, પછી ભાવના હુકર અરે!
ભાવિતનિજાત્મસ્વભાવને હુકર વિષયવૈરાગ્ય છે. ૬૫.

આતમા જણાય ન, જ્યાં લગી વિષયે પ્રવર્તન નર કરે;
વિષયે વિરક્તમનસ્ક થોગી જાણતા નિજ આત્મને. ૬૬.

નર કોઈ, આત્મ જાણી, આત્મભાવનાપ્રચ્યુતપણે
ચતુરંગ સંસારે ભમે વિષયે વિમોહિત મૂઠ એ. ૬૭.

પણ વિષયમાંહી વિરક્ત, આત્મ જાણી ભાવનયુક્ત જે,
નિઃશંક તે તપગુણસદિત છોડે ચતુર્ગનિબ્રમણને. ૬૮.

પરદ્રવ્યમાં આણુમાત્ર પણ રતિ દોષ જેને મોહથી,
તે મૂઠ છે, અજ્ઞાની છે, વિપરીત આત્મસ્વભાવથી. ૬૯.

જે આત્મને ધ્યાવે, ^૧સુદર્શનશુદ્ધ, ^૨દદ્યારિત્ર છે,
વિષયે વિરક્તમનસ્ક તે શિવપદ લહે નિશ્ચિતપણે. ૭૦.

પરદ્રવ્ય પ્રત્યે રાગ તો સંસારકારણ છે ખરે;
તેથી શ્રમણ નિત્યે કરે નિજભાવના સ્વાત્મા વિષે. ૭૧.

નિંદા-પ્રશંસાને વિષે, દુઃખો તથા સૌખ્યો વિષે,
રાત્રુ તથા મિત્રો વિષે સમતાથી ચારિત્ર હોય છે. ૭૨.

^૪આવૃતચરણ, પ્રતસમિતિવર્જિત, શુદ્ધભાવવિહીન જે,
તે કોઈ નર ^૫જલ્પે અરે!—‘નહિ ધ્યાનનો આ કાળ છે’. ૭૩.

સમ્યક્ત્વજ્ઞાનવિહીન, ^૬શિવપરિમુક્ત જીવ અભવ્ય જે,
તે ^૭મુરત ભવમુખમાં કહે—‘નહિ ધ્યાનનો આ કાળ છે’. ૭૪.

ત્રણ ગુપ્તિ, પંચ સમિતિ, પંચ મહાવ્રતે જે મૂઢ છે,
તે મૂઢ ^૮અજ્ઞ કહે અરે!—‘નહિ ધ્યાનનો આ કાળ છે.’ ૭૫.

ભરતે ^૯દુષ્ક્રમકાળેય ધર્મધ્યાન મુનિને હોય છે;
તે હોય છે ^{૧૦}આત્મસ્થને; માને ન તે અજ્ઞાની છે. ૭૬.

૧. સુદર્શનશુદ્ધ = સમ્યક્દર્શનથી શુદ્ધ; દર્શનશુદ્ધિવાળા.

૨. દદ્યારિત્ર = દદ્યારિત્રયુક્ત. ૩. સમતા = સમભાવ; સામ્યપરિણામ.

૪. આવૃતચરણ = જેમનું ચારિત્ર અવરોધેલું છે એવા.

૫. જલ્પે = ખડવાદ કરે છે; ખળંકે છે; કહે છે.

૬. શિવપરિમુક્ત = મોક્ષથી સ્વર્ત: રહિત.

૭. મુરત ભવમુખમાં = સંસારમુખમાં સારી રીતે રત (અર્થાત્ સંસાર-
મુખમાં અભિપ્રાય-અપેક્ષાએ અતિ પ્રીતિવાળો જીવ).

૮. અજ્ઞ = અજ્ઞાની. ૯. દુષ્ક્રમકાળ = દુઃપ્રમકાળ અર્થાત્ પંચમ કાળ.

૧૦. આત્મસ્થ = સ્વાત્મામાં સ્થિત; આત્મસ્વભાવમાં સ્થિત.

આજેય વિમલેત્રિરત્ન, નિજને ધ્યાઈ, ઇન્દ્રપણું લહે,
વા દેવ લૌકાંતિક બને, ત્યાંથી ચયવી સિદ્ધિ વરે. ૭૭.

જે રૂપાપમોદિતભુદ્ધિઓ થહી જિનવરોના લિંગને
પાપો કરે છે, પાપીઓ તે મોક્ષમાર્ગે ત્યક્ત છે. ૭૮.

જે રૂપચંદ્રાસકત, પરિગ્રહધારી, પ્યાચનશીલ છે,
છે રહીત આધાકર્મમાં, તે મોક્ષમાર્ગે ત્યક્ત છે. ૭૯.

નિર્મોહ, વિજિતક્રયાય, બાવીશ-પરિપહી, નિર્ગ્રંથ છે,
છે મુક્ત પાપારંભથી, તે મોક્ષમાર્ગે શુદ્ધીત છે. ૮૦.

છું એકલો હું, કોઈ પણ મારાં નથી લોકત્રયે,
—એ ભાવનાથી ચોગીઓ પામે મુશાશ્વત સૌખ્યને. ૮૧.

જે દેવ-ગુરુના ભક્ત છે, નિર્વોદશ્રેણી ચિંતવે,
જે ધ્યાનરત, મુચ્ચરિત્ર છે, તે મોક્ષમાર્ગે શુદ્ધીત છે. ૮૨.

નિશ્ચયનયે—જ્યાં આતમા 'આત્માર્થ' આત્મામાં રમે,
તે યોગી છે સુચરિત્રસંયુત; તે લહે નિર્વાણને. ૮૩.

છે યોગી, ૨પુરુષાકાર, જીવ ચરજ્ઞાનદર્શનપૂર્ણ છે;
ધ્યાનાત્મક યોગી પાપનાશક ૫દ્વંદ્વિરહિત હોય છે. ૮૪.

અમણાર્થ જિન-ઉપદેશ ભાગ્યે, આવકાર્થ મુણે હવે,
સંસારનું હરનાર શિવ-કરનાર કારણ પરમ એ. ૮૫.

ગ્રહી મેરુપર્વત-સમ અકંપ સુનિર્મળા સમ્યક્ત્વને,
હે આવકો! દુખનાશ અર્થે ધ્યાનમાં ધ્યાતવ્ય તે. ૮૬.

સમ્યક્ત્વને જે જીવ ધ્યાવે તે સુદષ્ટિ હોય છે,
સમ્યક્ત્વપરિણત વર્તેતા દુષ્ટાપ્રકર્મો ક્ષય કરે. ૮૭.

બહુ કથનથી શું? ૭નરવરો ગત કાળ જે સિદ્ધિયા આહો!
જે સિદ્ધિ શે ભવ્યો હવે, સમ્યક્ત્વમહિમા જાણવો. ૮૮.

નર ધન્ય તે, ૧૦સુકૃતાર્થ તે, પાંડિત અને શૂરવીર તે,
સ્વપ્નેય મલિન કથું ન જેણે ૧૧સિદ્ધિકર સમ્યક્ત્વને. ૮૯.

૧. આત્માર્થ = આત્મા અર્થે; આત્મા માટે.

૨. પુરુષાકાર = પુરુષના આકારે.

૩. વરજ્ઞાનદર્શનપૂર્ણ = (સ્વભાવે) ઉત્તમ જ્ઞાનદર્શનથી પરિપૂર્ણ.

૪. ધ્યાનાત્મક = એવા જીવને—આત્માને—જે ધ્યાવે છે તે.

૫. દ્વંદ્વિરહિત = નિર્દ્વંદ્વ; (રાગદ્વેષાદિ) દ્વંદ્વથી રહિત.

૬. શિવ-કરનાર = મોક્ષનું કરનારું; સિદ્ધિકર. ૭. નરવરો = ઉત્તમ પુરુષો.

૮. ગત કાળ = જૂતકાળમાં; પૂર્વે. ૯. સિદ્ધિયા = સિદ્ધિ ધ્યા; મોક્ષ પ્રાપ્તિ.

૧૦. સુકૃતાર્થ = જેમણે પ્રયોજનને સારી રીતે સિદ્ધ કર્યું છે એવા; સુકૃતકૃત્ય.

૧૧. સિદ્ધિકર = સિદ્ધિ કરનાર; મોક્ષ કરનાર.

‘હિંસાસુવિરહિત ધર્મ’, દોષ અઢાર વર્જિત દેવતું,
નિર્ઘ્રીથ પ્રવચન કેરું જે શ્રદ્ધાન તે સમકિત કહ્યું. ૯૦.

સમ્યક્ત્વ તેને, જેહ માને રસિંગ પરનિરપેક્ષને,
ચર્યે યથાજાતક, ઋસુસંયત, સર્વસંગવિમુક્તને. ૯૧.

જે દેવ પદ્મિસિત, ધર્મ કૃતિસિત, લિંગ કૃતિસિત વંદતા,
ભય, શરમ વા ગારવ થકી, તે જીવ છે મિથ્યાત્વમાં. ૯૨.

વંદન અસંયત, વરક્ત દેવો, લિંગ ઉપરાપેક્ષને,
—એ માન્ય હોય કૃદંદ્રિને, નહિ શુદ્ધ સમ્યગ્દંદ્રિને. ૯૩.

સમ્યક્ત્વયુત શ્રાવક કરે જિનદેવદેશિત ધર્મને;
વિપરીત તેથી જે કરે, કૃદંદ્રિ તે જ્ઞાતવ્ય છે. ૯૪.

કૃદંદ્રિ જે, તે મુખવિહીન પરિભ્રમે સંસારમાં,
જર-જન્મ-મરણપ્રચુરતા, દુખગણસહસ્ર ભર્યા જિહ્વાં. ૯૫.

‘સમ્યક્ત્વ ગુણ, મિથ્યાત્વ દોષ’ તું એમ મન મુવિચારીને,
કર તે તને જે મન રુચે; બાહુ કથન શું કરતું અરે? ૯૬.

નિર્ઞય, બાહ્ય અસંગ, પણ નહિ ત્યક્ત મિથ્યાભાવ જ્યાં,
જાણે ન તે સમભાવ નિજ; શું 'સ્થાન-મૌન કરે તિહાં? ૯૭.

જે મૂળગુણને છદીને મુનિ બાહ્યકર્મો આચરે,
પામે ન શિવમુખ નિશ્ચયે ઝજનકથિત-લિંગ-વિરાધને. ૯૮.

બહિરંગ કર્મો શું કરે? ઉપવાસ બહુવિધ શું કરે?
રે! શું કરે આતાપના?—આત્મસ્વભાવવિરુદ્ધ જે. ૯૯.

પુષ્કળ ભણે શ્રુતને ભણે, ચારિત્ર બહુવિધ આચરે,
છે બાળશ્રુત ને બાળચારિત્ર, આત્મથી વિપરીત જે. ૧૦૦.

છે સાધુ જે વૈરાગ્યપર ને વિમુખ પરદ્રવ્યો વિષે,
ભવમુખવિરક્ત, સ્વકીય શુદ્ધ સુખો વિષે અનુરક્ત જે, ૧૦૧.

આદેયદેય-મુનિશ્વયી, 'ગુણગણવિભૂષિત-અંગ' જે,
ધ્યાનાધ્યયનરત જેહ, તે મુનિ સ્થાન ઉત્તમને લાહે. ૧૦૨.

પ્રણમે 'પ્રણુત જન, ધ્યાત જન ધ્યાવે નિરંતર જેહને,
તું જાણ તત્ત્વ 'તત્ત્વસ્થ તે, જે 'સ્તવનપ્રાપ્ત જનો સ્તવે. ૧૦૩.

૧. સ્થાન = નિશ્ચયપણે જાણા રહેવું તે; જાણાં જાણાં કાર્યોત્સર્ગસ્થિત રહેવું તે; એક આસને નિશ્ચય રહેવું તે.

૨. નિશ્ચયે = નક્કી.

૩. જનકથિત-લિંગ-વિરાધને = જનકથિત લિંગની વિરાધના કરતો હોવાથી.

૪. આદેયદેય-મુનિશ્વયી = ઉપાદેય અને દેયનો જેમણે નિશ્ચય કરેલો છે એવા.

૫. ગુણગણવિભૂષિત-અંગ = ગુણોના સમૃદ્ધથી સુસજ્જિત અંગવાળા.

૬. પ્રણુત જન = ખીજાઓ વડે જેમને પ્રણમવામાં આવે છે તે જનો.

૭. ધ્યાત જન = ખીજાઓ વડે જેમને ધ્યાવામાં આવે છે તે જનો.

૮. તત્ત્વસ્થ = દેહસ્થ; સ્થિતિમાં રહેલ.

૯. સ્તવનપ્રાપ્ત જનો = ખીજાઓ વડે જેમને સ્તવવામાં આવે છે તે જનો.

અહિંત-સિદ્ધાચાર્ય-અધ્યાપક-શ્રમેણ—પરમેષ્ઠી જે,
પાંચેય છે આત્મા મહીં; આત્મા શરણ મારું ખરે. ૧૦૪.

સમ્યક્ત્વ, સમ્યગ્જ્ઞાન, સત્યારિત્ર, સત્તપચરણ જે,
ચારેય છે આત્મા મહીં; આત્મા શરણ મારું ખરે. ૧૦૫.

આ જિનનિરૂપિત મોક્ષપ્રાભુત-શાસ્ત્રને સદ્ભક્તિએ
જે પઠન-શ્રવણ કરે અને ભાવે, લહે સુખ નિત્યને. ૧૦૬.

લિંગપ્રાભુત

કરીને નમન ભગવંત શ્રી અહંતને, શ્રી સિદ્ધને,
ભાખીશ હું સંક્ષેપથી મુનિલિંગપ્રાભુતશાસ્ત્રને. ૧.

હોયે ધરમથી લિંગ, ધર્મ ન લિંગમાત્રથી હોય છે;
રે! ભાવધર્મ તું જાણ, તારે લિંગથી શું કાર્ય છે? ૨.

જે પાપમોહિતબુદ્ધિ, જિનવરલિંગ ધરી, રલિંગિત્વને
ઉપહસિત કરતો, તે વિધાતે રલિંગીઓના લિંગને. ૩.

જે લિંગ ધારી નૃત્ય, ગાયન, વાદ્યવાદનને કરે,
તે પાપમોહિતબુદ્ધિ છે તિર્થંચર્યાનિ, ન શ્રમણ છે. ૪.

જે સંઘટે, રક્ષે બહુશ્રમપૂર્વ, ધ્યાવે આત્મને,
તે પાપમોહિતબુદ્ધિ છે તિર્થંચર્યાનિ, ન શ્રમણ છે. ૫.

ઉદ્ધૂત જે રમે, બહુમાન-ગર્વિત વાદ-કલહ સદા કરે,
લિંગીરૂપે કરતો થકો પાપી નરકગામી બને. ૬.

૧. પાપમોહિતબુદ્ધિ = જેની બુદ્ધિ પાપમોહિત છે એવો પુરુષ.

૨. લિંગિત્વને ઉપહસિત કરતો = લિંગીપણાને ઉપહાસ કરે છે; લિંગીભાવની
મશ્કરી કરે છે; મુનિપણાની મજાક કરે છે.

૩. વિધાતે = ધાત કરે છે; નષ્ટ કરે છે; હાનિ પહોંચાડે છે.

૪. લિંગીઓ = મુનિઓ; સાધુઓ; શ્રમણો.

૫. બહુશ્રમપૂર્વ = બહુ શ્રમપૂર્વક; ઘણા પ્રયત્નથી.

૬. આત્મ = આત્મધ્યાન.

૭. દૂત = જુગાર.

- જે પાપ-ઉપહૃતભાવ સેવે લિંગમાં અધ્રક્ષણે,
તે પાપમોહિતબુદ્ધિને પરિભ્રમણ રસંસૃતિકાનને. ૭.
- જ્યાં લિંગરૂપે જ્ઞાનદર્શનચરણનું ધારણ નહીં,
ને ધ્યાન ધ્યાવે આર્ત, તેહ અનંતસંસારી મુનિ. ૮.
- જેડે વિવાહ, કરે કૃષિ-વ્યાપાર-શ્રવવિધાત જે,
લિંગીરૂપે કરતો થકો પાપી નરકગામી બને. ૯.
- ચોરો-લખાડોને લડાવે, તીવ્ર પરિણામો કરે,
ચોપાટ-આદિક જે રમે, લિંગી નરકગામી બને. ૧૦.
- દગજ્ઞાનચરણે, નિત્યકર્મે, તપનિયમસંયમ વિષે
જે વર્તતો પીડા કરે, લિંગી નરકગામી બને. ૧૧.
- જે ભોજને રસશુદ્ધિ કરતો વર્તતો કામાદિકે,
માયાવી લિંગવિનાશી તે તિર્યચ્યોનિ, ન શ્રમણ છે. ૧૨.
- ૩પિંડાર્થ જે દોડે અને કરી કલહ ભોજન જે કરે,
ધર્મી કરે જે અન્યની, જિનમાર્ગનો નહિ શ્રમણ તે. ૧૩.
- ૪અણુદત્તનું જ્યાં ગ્રહણ, જે ૫અસમક્ષ પરિનિદ્રા કરે,
જિનલિંગધારક હો છતાં તે શ્રમણ ચોર સમાન છે. ૧૪.
- ૬લિંગાત્મ ધર્મીસમિતિનો ધારક છતાં કૂદે, પડે,
દોડે. ઉખાડે ભોંય, તે તિર્યચ્યોનિ, ન શ્રમણ છે. ૧૫.

લિંગપ્રાભુત

- જે અવગણીને બંધ, ખાંડે ધાન્ય, ખોદે પૃથ્વીને,
બહુ વૃક્ષ છે જેહ, તે તિર્યંચયોનિ, ન શ્રમણ છે. ૧૬.
- સ્ત્રીવર્ગ પર નિત રાગ કરતો, દાપ દે છે અન્યને,
દગજ્ઞાનથી જે શૂન્ય, તે તિર્યંચયોનિ, ન શ્રમણ છે. ૧૭.
- દીક્ષાવિહીન શુદ્ધસ્થ ને શિષ્યે ધરે બહુ સ્નેહ જે,
આચાર-વિનયવિહીન, તે તિર્યંચયોનિ, ન શ્રમણ છે. ૧૮.
- ધર્મ વર્તનારો સંયતોની મધ્ય નિત્ય રહે ભલે,
ને હોય ^૧બહુશ્રુત, તોય ^૨ભાવવિનષ્ટ છે, નહિ શ્રમણ છે. ૧૯.
- સ્ત્રીવર્ગમાં ^૩વિધસ્ત દે છે જ્ઞાન-દર્શન-ચરણ જે,
પાર્થસ્થથી પણ હીન ભાવવિનષ્ટ છે, નહિ શ્રમણ છે. ૨૦.
- ^૪અસતીશુદ્ધે ભોજન, ^૫કરે સ્તુતિ નિત્ય, પોષે પિંડ જે,
અજ્ઞાનભાવે યુક્ત ભાવવિનષ્ટ છે, નહિ શ્રમણ છે. ૨૧.
- એ રીત સર્વજ્ઞે કથિત આ લિંગપ્રાભુત જાણીને,
જે ધર્મ પાળે ^૭કુળ સહ, તે સ્થાન ઉત્તમને લહે. ૨૨.

-
૧. બહુશ્રુત = બહુ શાસ્ત્રોનો જાણનાર; વિદ્વાન.
૨. ભાવવિનષ્ટ = ભાવશૂન્ય; શુદ્ધભાવથી (દર્શનજ્ઞાનચારિત્રથી) સહિત.
૩. વિધસ્ત = (૧) વિદ્યામુપણે અર્થાત્ (સ્ત્રીવર્ગનો) વિદ્યાસ કરીને;
નિર્ભયપણે; (૨) વિધ્વસનીયપણે અર્થાત્ (સ્ત્રીવર્ગમાં) વિદ્યાસ ઉપજાવીને.
૪. અસતીશુદ્ધે = અભિચારિણી સ્ત્રીના ધરે.
૫. કરે સ્તુતિ નિત્ય = હંમેશાં તેની પ્રશંસા કરે છે.
૬. પિંડ = શરીર. ૭. કુળ સહ = કુળ સહિત; પ્રયત્નપૂર્વક.

શીલપ્રાભુત

- ૧ વિસ્તીર્ણલોચન, રક્તકજ્જોમલ-સુપદ શ્રી વીરને
ત્રિવિધે કરીને વંદના, હું વર્ણવું શીલગુણને. ૧.
- ૨ ન વિરોધ ભાખ્યો જ્ઞાનીઓએ શીલને ને જ્ઞાનને;
વિષયો કરે છે નષ્ટ કેવળ શીલવિરહિત જ્ઞાનને. ૨.
- ૩ હુકર જણાવું જ્ઞાનનું, પછી ભાવના હુકર અરે!
વળી ભાવનાયુત જીવને હુકર વિષયવૈરાગ્ય છે. ૩.
- ૪ જાણે ન આત્મા જ્ઞાનને, વર્તે વિષયવશ જ્યાં લગી;
નહિ વેદાપણુ પૂરવકર્મનું કેવળ વિષયવૈરાગ્યથી. ૪.
- ૫ જે જ્ઞાન ચરણવિહીન, ધારણ સિંગનું દગલ્હીન જે,
તપચરણ જે સંયમમુવિરહિત, તે અધુન્ય નિર્થક છે. ૫.
- ૬ જે જ્ઞાન ચરણવિશુદ્ધ, ધારણ સિંગનું દગલ્હીન જે,
તપ જે સંયમ, તે ભલે થાકે, મદારણયુક્ત છે. ૬.
- ૭ નર કોઈ, જાણી જ્ઞાનને, આસક્ત રહી વિષયાદિકે,
ભરકે અનુર્ગતિમાં અરે! વિષયે વિમોહિત મૂઢ જો. ૭.

- પણ વિપયમાંથી વિરક્ત, જાણી જ્ઞાન, લાવનયુક્ત જે,
નિઃશંક તે તપશુણસહિત છેદે ચતુર્ગતિભ્રમણને. ૮.
- ધમતાં લવણ-ખીલેપપૂર્વક કનક નિર્મળ થાય છે,
ત્યમ જીવ પણ મુવિશુદ્ધ જ્ઞાનસલિલથી નિર્મળ બને. ૯.
- જે જ્ઞાનથી ગર્વિત બની વિપયો મહીં રાચે જનો,
તે જ્ઞાનનો નહિ દોષ, દોષ કુપુરુષ મંદમતિ તણો. ૧૦.
- સમ્યક્ત્વસંયુત જ્ઞાન, દર્શન, તપ અને ચારિત્રથી
ચારિત્રશુદ્ધ જીવો કરે ઉપલબ્ધ પરિનિર્વાણની. ૧૧.
- જે શીલને રક્ષે, શુદ્ધર્શનશુદ્ધ, દૃઢચારિત્ર જે,
જે વિપયમાંથી વિરક્તમન, નિશ્ચિત લહે નિર્વાણને. ૧૨.
- છે યદ્યદર્શી માર્ગમાં, હો વિપયમાં મોહિત ભલે;
ઉન્માર્ગદર્શી જીવનું જે જ્ઞાન તેય નિર્ઘ્ન છે. ૧૩.
- પદ્મર્મ-કૃશાન્નપ્રશંસકો જાણે વિવિધ શાસ્ત્રો ભલે,
પ્રત-શીલ-જ્ઞાનવિહીન છે તેથી ન આરાધક ખરે. ૧૪.
- હો રૂપગ્રીવર્તિ, ભલે લાવણ્યયૌવનકાન્તિ હો,
માનવજનમ છે નિષ્પ્રયોજન શીલશુણ્યવર્જિત તણો. ૧૫.
- વ્યાકરણ, હંદો, ન્યાય, વૈજ્ઞેયિક, વ્યવહારાદિનાં
શાસ્ત્રો તણું હો જ્ઞાન તોપણ શીલ ઉત્તમ સર્વમાં. ૧૬.

૧. જ્ઞાનસલિલ = જ્ઞાનજળ; જ્ઞાનરૂપી નીર.

૨. પરિનિર્વાણ = મોક્ષ.

૩. વિરક્તમન = વિગત મનવાળો.

૪. મદ્દર્શી = મદ્દને દેખનાર; દિલને મદ્દનાર; સન્માર્ગની પ્રદાવાળો.

૫. પદ્મર્મ = પદ્મ.

રે! શીલગુણમંડિત ભવિકના દેવ વદલભ હોય છે;
લોકે કુશીલ જનો, ભલે શ્રુતપારંગત હો, તુચ્છ છે. ૧૭.

સૌથી ભલે હો 'હીન, રૂપવિરૂપ, યૌવનભ્રષ્ટ હો,
'માનુષ્ય તેનું' છે 'સુજીવિત, શીલ જેનું' સુશીલ હો. ૧૮.

પ્રાણીદયા, દમ, સાત્ય, બ્રહ્મ, અચૌર્ય ને સંતુષ્ટતા,
સમ્યક્ત્વ, જ્ઞાન, તપશ્વરણ છે શીલના પરિવારમાં. ૧૯.

છે શીલ તે તપ શુદ્ધ, તે દગશુદ્ધિ જ્ઞાનવિશુદ્ધિ છે,
છે શીલ 'અરિ વિપથો તણે' ને શીલ 'શિવસૌપાન છે. ૨૦.

વિપ ધાર જંગમ-સ્થાવરોનું નષ્ટ કરતું સર્વને,
પણ 'વિપયસુખ્ય તણું' વિધાતક વિપયવિપ અતિરોદ છે. ૨૧.

વિપવેદનાદત ઇવ એક જ વાર પામે મરણને,
પણ વિપયવિપદત ઇવ તે 'સંસારકાંતારે' ભમે. ૨૨.

બાહુ વેદના નરકો વિષે, દુઃખો મનુજ-તિર્યંચમાં,
દેવેય દેવભાગતા વારે વિપયાવયમ્ભી આતમા ૨૩

‘તુષ દૂર કરતાં જે રીતે કંઈ દ્રવ્ય નરતું ન જાય છે,
તપશીલવંત સુકુશલ, અજ્ઞાન માદક, વિપયવિપને તજે. ૨૪.

છે ભદ્ર, ગાળ, વિશાળ ને અંડાત્મ અંગ શરીરમાં,
તે સર્વ હોય સુપ્રાપ્ત તોપણ શીલ ઉત્તમ સર્વમાં. ૨૫.

દુર્ભતવિમોહિત વિપયલુપ્ધ જનો ધતરજન સાથમાં
અરઘદિકાના ચક્ર જેમ પરિભ્રમે સંસારમાં. ૨૬.

જે કર્મશ્રદ્ધિ વિપયરાગે બદ્ધ છે આત્મા વિષે,
તપચરણ-સંયમ-શીલધી સુદૃઢાર્થ છેદે તેહને. ૨૭.

તપ-દાન-શીલ-સુવિનય—રતનસમૂહ સહ, જલધિ સમે,
‘સોહંત’ જીવ સશીલ પામે શ્રેષ્ઠ શિવપદને અહો! ૨૮.

દેખાય છે શું મોક્ષ સ્ત્રી-પશુ-ગાય-ગર્દભ-ધ્યાનનો ?
જે ‘તુષ’ને સાધે, લહે છે મોક્ષ—દેખો સૌ જનો. ૨૯.

જો મોક્ષ સાધિત હોત ‘વિપયવિલુપ્ધ જ્ઞાનધરો વડે,
દશપૂર્વધર પણ સાત્યકિયુત કેમ પામત નરકને ? ૩૦.

૧. તુષ દૂર કરતાં = ધાન્યમાર્થી ફેાતરાં વગેરે કચરો કાઢી નાખતાં

૨. દ્રવ્ય = વસ્તુ (અર્થાત્ ધાન્ય).

૩. સુકુશલ = કુશળ અર્થાત્ પ્રવીણ પુરુષ

૪. અજ્ઞાન = વસ્તુનો, રસરસ વિનાનો નકામો ભાગ—કચરો; સત્ત્વ કાઢી લેના
પાત્રી રહેતા ડુંચા.

૫. અરઘદિકા = રેંટ. ૧. સોહંત = સોહતો; રીતબતો.

૬. દાન સશીલ = શીલસક્તિ દાન શીલવાન જીવ.

૮. તુષને = સુદૃઢને (અર્થાત્ મોક્ષરૂપ મોયા પુરુષાર્થને).

૯. વિપયવિલુપ્ધ = વિપયલુપ્ધ; વિપયોના લોહપ.

જે શીલ વિષુ બસ જ્ઞાનથી કહી હોય શુદ્ધિ જ્ઞાનીએ,
દશપૂર્વધરનો ભાવ કેમ થયો નહીં નિર્મળ અરે? ૩૧.

૧વિષયે વિરક્ત કરે ૨સુસહ અતિ-ઉચ્ચ નારકવેદના,
ને પામતા અહંતપદ;—વીરે કહ્યું જિનમાર્ગમાં. ૩૨.

૩અત્યક્ષ-શિવપદપ્રાપ્તિ આમ ઘણા પ્રકારે શીલથી
પ્રત્યક્ષદર્શનજ્ઞાનધર લોકજ્ઞ જિનદેવે કહી. ૩૩.

સમ્યક્ત્વ-દર્શન-જ્ઞાન-તપ-વીર્યાચરણ આત્મા વિષે,
પવને સહિત ૪પાવક સમાન, ૫દહે ૬પુરાતન કર્મને. ૩૪.

૭વિનિતેન્દ્રિ વિષયવિરક્ત થઈ, ધરીને વિનય-તપ-શીલને,
૮ધીરા ૯દહી વસુ કર્મ, શિવગતિપ્રાપ્ત સિદ્ધપ્રભુ બને. ૩૫.

જે શ્રમણ કેરું જન્મતરુ લાવણ્ય-શીલસમૃદ્ધ છે,
તે શીલધર છે, છે મહાત્મા, લોકમાં ગુણ વિસ્તરે. ૩૬.

દગશુદ્ધિ, જ્ઞાન, સમાધિ, ધ્યાન સ્વશક્તિ-આશ્રિત હોય છે,
સમ્યક્ત્વથી યુગો લહે છે ૧૦બોધિને જિનશાસને. ૩૭.

જિતવચનનો અહીં સાર, વિપયવિરક્ત ધીર તપોધનો,
કરી સ્નાન 'શીલસલિલથી, મુખ સિદ્ધિનું પામે આહો ! ૩૮.

'આરાધનાપરિણત સર્વ ગુણથી કરે ઋદ્ધશ કર્મને,
મુખદુષ્પરહિત 'મનશુદ્ધ તે દેષે કરમરૂપ ધૂળને. ૩૯.

અર્હંતમાં શુભ ભક્તિ શ્રદ્ધાશુદ્ધિયુત સમ્યક્ત્વ છે,
ને શીલ વિપયવિરાગતા છે; જ્ઞાન ખીલું કયું હવે ? ૪૦.

અહિંત-સિદ્ધાચાર્ય-અધ્યાપક-શ્રમણ—પરમેષ્ઠી જે,
પાંચેય છે આત્મા મહીં; આત્મા શરણ મારું ખરે. ૧૦૪.

સમ્યક્ત્વ, સમ્યગ્જ્ઞાન, સત્યારિત્ર, સત્તપચરણ જે,
ચારેય છે આત્મા મહીં; આત્મા શરણ મારું ખરે. ૧૦૫.

આ જિનનિરૂપિત મોક્ષપ્રાભૃત-શાસ્ત્રને સદ્ભક્તિએ
જે પઠન-શ્રવણ કરે અને ભાવે, લહે સુખ નિત્યને. ૧૦૬.

લિંગપ્રાભુત

- કરીને નમન લગવંત શ્રી અહંતને, શ્રી સિદ્ધને,
ભાખીશ હું સંક્ષેપથી મુનિલિંગપ્રાભુતશાસ્ત્રને. ૧.
- હોયે ધરમથી લિંગ, ધર્મ ન લિંગમાત્રથી હોય છે;
રે! ભાવધર્મ તું જાણુ, તારે લિંગથી શું કાર્ય છે? ૨.
- જે પાપમોહિતશુદ્ધિ, જિનવરલિંગ ધરી, રલિંગિત્વને
ઉપહસિત કરતો, તે વિધાતે ૪લિંગીઓના લિંગને. ૩.
- જે લિંગ ધારી નૃત્ય, ગાયન, વાદવાદનને કરે,
તે પાપમોહિતશુદ્ધિ છે તિર્થંચરોનિ, ન શ્રમણ છે. ૪.
- જે સંબંધે, રક્ષે ૫બહુશ્રમપૂર્વ, ધ્યાવે ૬આર્તને,
તે પાપમોહિતશુદ્ધિ છે તિર્થંચરોનિ, ન શ્રમણ છે. ૫.
- હૂત જે રમે, બહુમાન-ગર્વિત વાદ-કલહ સદા કરે,
લિંગીરૂપે કરતો થકો પાપી નરકગામી બને. ૬.

-
૧. પાપમોહિતશુદ્ધિ = જેની શુદ્ધિ પાપમોહિત છે એવા પુરુષ.
૨. લિંગિત્વને ઉપહસિત કરતો = લિંગીપણુનો ઉપહાસ કરે છે; લિંગીભાવની
મરહરી કરે છે; મુનિપણુની મજા કરે છે.
૩. વિધાતે = ધાત કરે છે; નષ્ટ કરે છે; હાનિ પહોંચાડે છે.
૪. લિંગીઓ = મુનિઓ; સાધુઓ; શ્રમણો.
૫. બહુશ્રમપૂર્વ = બહુ શ્રમપૂર્વક; ઘણા પ્રયત્નથી.
૬. આર્ત = આર્તધ્યાન.
૭. હૂત = જુગાર.

- જે પાપ-ઉપહતભાવ સેવે લિંગમાં અશ્રદ્ધાને,
તે પાપમોહિતશુદ્ધિને પરિભ્રમણ રસંસૃતિકાનને. ૭.
- જ્યાં લિંગરૂપે જ્ઞાનદર્શનચરણનું ધારણ નહીં,
ને ધ્યાન ધ્યાવે આર્ત, તેહ અનંતસંસારી મુનિ. ૮.
- જોડે વિવાહ, કરે કૃષિ-વ્યાપાર-શ્રવવિવાત જે,
લિંગીરૂપે કરતો થકો પાપી નરકગામી બને. ૯.
- ચોરો-લખાડોને લડાવે, તીવ્ર પરિણામો કરે,
ચોપાટ-આદિક જે રમે, લિંગી નરકગામી બને. ૧૦.
- દગજ્ઞાનચરણે, નિત્યકર્મે, તપનિયમસંયમ વિષે
જે વર્તતો પીડા કરે, લિંગી નરકગામી બને. ૧૧.
- જે ભોજને રસશુદ્ધિ કરતો વર્તતો કામાદિકે,
માયાવી લિંગવિનાશી તે તિર્થંચયોનિ, ન શ્રમણ છે. ૧૨.
- વિપિગાર્થ જે દોડે અને કરી કલહ ભોજન જે કરે,
કર્મા કરે જે અન્યની, જિનમાર્ગનો નહિ શ્રમણ તે. ૧૩.
- અપ્પણ્ણનું જ્યાં શ્રદ્ધણું, જે અસમદા પરનિંદા કરે,
જિનલિંગધારક હો છતાં તે શ્રમણ ચાર સમાન છે. ૧૪.
- લિંગાત્મ કર્માસમિતિનો ધારક છતાં કૂદે, પડે,
કાળે દિખાડે ભાંય. તે તિર્થંચયોનિ. ન શ્રમણ છે. ૧૫.